Inozemska izdaja
Univerzitetna biblioteka v Ljubljani

Specialone in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXII., št. 280 — Ljubljana, sobota 5. decembra 1942-XXI — Cena cent. 80

Uprav.ništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom Jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Zmagoviti boji v Tunisu

Zavzeta je bila važna pozicija in ujetih nad 750 sovražnikov — 21 letal sestreljenih, ena podmornica potopljena
Novo angleško barbarstvo: napad na bolniško ladjo

Glavni stan italijanskih oboroženih sil je objavil dne 4. decembra naslednje 923. vojno poročilo:

Močnemu obstreljevanju sovražnega topništva proti našim prednjim utrdbam na cirenajški fronti je učinkovito odgovarjalo naše topništvo.

V Tuniziji so nemški oddelki osvojili važno pozicijo ter zajeli pri tem 454 mož, med temi 18 častnikov. V neki drugi sijajni akciji je bataljon bersaljerov ujel več ko 300 angleških padalcev.

Nočni in dnevni napadi osnih formacij na luke francoske Afrike in na tam zasidrano ladjevje so se nadaljevali. V teku živahnih dvobojev z nemškimi lovci je sovražno letalstvo izgubilo 16 letal. V srednjem Sredozemlju je en naš izvidnik v boju proti 4 Spitfireom zbil enega in poškodoval še enega ter se je vrnil na svoje oporišče prerešetan od strelov.

Bolniška ladja »Citta di Trapani« je bila torpedirana in potopljena. Na krovu ni bilo ranjencev. Od 120 oseb na krovu so bile rešene 104, med njimi vse strežnice Rdečega križa.

Britanska letala so izvršila polete nad nekatere kraje Sicilije. Med civilnim ljudstvom sta bila dva ranjena. Eno letalo, ki so ga zadele naše protiletalske baterije, je v plamenih strmoglavilo na zemljo v bližini Auguste.

Ena naša torpedovka pod poveljstvom korvetnega kapetana Benjamina Farine je potopila neko sovražno podmornico.

*

Visoko nemško odlikovanje za junaške italijanske letalske oficirje

Z nekega Sredozemskega oporišča, 4. dec. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani.) Posebni Hitlerjev odposlanec je odlikoval z železnim križem II. razreda naslednje italijanske pilote, ki so se posebno izkazali v vojnih akcijah v vzhodnem Sredozemlju:

podpolkovnik Mayer Luigi, major Casini Gabriele, kapitan Solimena Attilio, poročniki Marescalci Enrico, Miranda Enrico, Cattaneo Eustaccio, Michelotti Guglielmo, Bresciani Guido, Faggian Mario, Taverna Eugenio, Badini Giovanni in podporočnik Menini Gbglielmo. Obred se je izvršil na letališču nekega našega sredozemskega oporišča.

Zmagovite akcije Kr. letalstva v Rusiji

S fronte ob Donu, 3. dec. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani). Sovjeti so sprožili napade tudi v odseku, katerega drže naše čete ki pa so naletele hraber odpor in onemogočile sleherni sovražni poizkus. Italijansko letalstvo na vzhodni fronti je bilo izredno aktivno v sodelovanju v borbah na kopnem. Izvidniška letala so prodrla globoko v zaledje, nadzorovala sovražno kretanje ter ocenjevala množino uporabljenih sil. Lovci so ponovili svoje napade iz nižine na utrjene bolješeviške postojanke. Z bombami so italijanski lovci hudo obdelovali sovražne cilje. Lovski bombniki, ki so jih v višini spremljali lovci, odvrgli svoje bombe in v polno zadeli cilje. Ko so končali bombardiranje, so se bombniki in lovci spustili nizko in ponovno obstreljevali topniške postojanke, zbirališča in cestna križišča. V teh akcijah je bilo zažganih več hiš in skladišč za vojne potrebščine.

Brzi izvidniki so posamezno in v skupinah prodrli globoko nad sovražno ozemlje, nadzorovali strateško kretanje sovražnih sil in tudi ponovno bombardirali z bombami srednjega kalibra postaje, železniška križišča, kolone motornih vozil. Nasprotni lovci so skušali onemogočiti akcijo naših izvidnikov, toda izvidnikom se je posrečilo, da so se vrnili z vsem potrebnim obvestilnim gradivom na svoja oporišča. Velik je prispevek letalstva k borbam na kopnem. Močne skupine bombnikov so večkrat ponovile svojo smrtonosno akcijo in dosegle odlične uspehe.

*

Posadka „Barbariga“ v Bologni

Bologna, 3. dec. s. Poveljnik Grossi in vsa posadka podmornice »Barbarigo« se je davi udeležila v baziliki svečanega requiema, ki je bil žalna posvetitev podmorniškega topničarja Barbariga Carla Marchesellia iz Bologne, ki je junaško padel, zadet od sovražne strojnice na svojem borbenem mestu. Obreda, ki ga je opravil pomožni kaplan Missori Roncaglia, so se udeležili vsa zastopniki oblasti in mestni prvaki, zastopstva vseh organizacij Stranke in bojevniških združenj ter velika množica ljudi.

Nova japonska zmaga nad ameriško mornarico

V nočni bitki pred Lungo so Američani izgubili eno oklopnico, eno križarko in dva rušilca

Tokio, 3. dec. s. Japonski glavni stan poroča, da so torpedne edinice japonske mornarice v noči na 30. novembra napadle z drznostjo in srditostjo sovražno pomorsko skupino pred Lungo (Guadalcanar). Uspehi spopada:

Američani so izgubili eno oklopnico, eno križarko tipa »Augusta« in dva rušilca. Te ladje so bile potopljene. Dva nadaljnja rušilca pa zažgana. Japonci so izgubili en rušilec. Ta spopad se bo imenoval »nočna bitka pred Lungo«.

Glede pomorske nočne bitke pred otokom Lungo nadalje poročajo, da je sovražna skupina sestojala izključno iz edinic, pripadajočih ameriški mornarici na Atlantiku. Oklopnica, kakor tudi križarka tipa »Augusta«, ki so jih japonske male edinice potopile, sta se nahajali v eskadri, ki je operirala na Pacifiku. »Niči-Niči« komentira na kratko novi senzacionalni uspeh japonske mornarice in poudarja, da so se to pot prvič lahke japonske edinice spopadle v veliki bitki z oklopnicami Amerike. Glede rezultata dovolj jasno govore številke o izgubah, ki so jih utrpele obe strani.

Tokio, 3. dec. s. Aegncija Domei piše, da je uspeh japonske mornarice pred Lungo takšen, kakršnega še ni bilo v pomorski zgodovini. Prvič se je zgodilo, da se je flotilja rušilcev spopadla z majhnimi napadalnimi sredstvi, pri čemer je bila potopljena ena oklopnica in ena križarka. Agencija Domei poudarja, da so se majhna japonske edinice že izkazale v sedanj vojni dne 20. februarja 1942 med bitko pred otokom Vali, ko je bila močna sovražna eskadra pognana v beg.

Tokio, 4. dec. s. V krogih, ki so blizu mornarici, so se zvedele nekatere podrobnosti o velikih uspehih japonske mornarice v veliki pomorski nočni bitki pred otokom Lungo, ko so japonske bojne edinice napadle s torpedi številčno mnogo močnejšo sovražno pomorsko skupino. Sovražna skupina je obsegala eno oklopnico, 4 križarke in nad 10 rušilcev. Čeprav je bila po številu slabša, je japonska flotilja takoj napadla sovražne ladje s torpedi in topovi. 10 torpedov je zadelo oklopnico, ki je ni bilo mogoče identificirati zaradi teme. Križarka tipa »Augusta« se je takoj po torpediranju potopila. Dva sovražna rušilca sta bila potopljena, nadaljnja dva pa zažgana.

Bolgarski omladinci obiščejo Španijo

Sofija, 3. dec. s. Danes je odpotovala v Španijo delegacija bolgarske mladinske organizacije Branik. Povabljena je bila na kongres španske mladine.

Dunavski most med Bolgarijo in Rumunijo

Bukarešta, 4. dec. s. Včeraj se je prvič sestala mešana rumunsko-bolgarska komisija za gradnjo velikega mostu preko Dunava med Ruščukom in Džurdževom. Zasedanju komisije je predsedoval rumunski minister za javna dela.

Ducejev govor je naredil po vsem svetu najgloblji vtis

Listi poudarjajo zlasti samozavest in pogum Ducejevih izvajanj, nerazdružno povezanost Osi in neomajno voljo za borbo do zmage

Berlin, 4. dec. s. Nemški tisk tudi danes beleži silen odmev, ki ga je po vsem svetu vzbudil veliki Ducejev govor. Berlinski listi označujejo govor za mejnik v razvoju dogodkov. Odgovor vojaka Benita Mussolinija mešetarju Churchillu pravi »D. A. Z.« je razbil zadnje utvare, ki so jih gojili nasprotniki, in je razgnal zadnjo senco pri italijanskem narodu, ki je danes tesneje ko kdaj koli prej zvezan s svojim Ducejem.

Komentarji londonskega tiska kažejo vso osuplost in zmedo, ki se je lotila britanskih uradnih krogov po velikem Mussolinijevem govoru. Šele sedaj uvidevajo, kako nespametna in zlobna je bila sodba, ki so jo izrekali o Italiji.

Dopisnik »Börsen Zeitung« iz Rima objavlja komentar o govoru ter opisuje predvsem velike manifestacije, ki so se vršile pred zborovanjem in po zborovanju. List zlasti obravnava Mussolinijev koncept, da se Italija bori za svoj obstoj in za pravično ureditev sveta proti sovražniku vsakega reda in pravičnosti. Zlasti naglaša Mussolinijevo rečenico, da se ne more doseči zmage brez sovraštva do nasprotnika. To kaže granitno voljo Duceja, izvesti boj do končne zmage.

Rimski dopisnik »Völkischer Beobachterja« poroča o navdušenju, ki je vladalo po rimskih ulicah, ter pripominja, da je Mussolini znal molčati, kadar je bilo treba, in govoriti, kadar je prišel trenutek za to in kadar se je pokazalo, da bodo njegove besede kot odlično seme padle na rodovitno njivo. Ta govor, pravi poročevalec, se da primerjati veliki dobljeni bitki.

Monakovo, 4. dec. s. »Völkischer Beobachter« omenja, da je Musolini govoril kot Rimljan, dedič tisočletne tradicije brezprimerne slave. Kot mož iz ljudstva, ker je sin italijanskega kovača, je dal izkoriščevalnim plutokratom odgovor, ki ga zaslužijo. Končno je Mussolini govoril kot realist z odprtim srcem, kajti resnica, če tudi je ponekod trpka, ima vedno prednost pred pomirjajočo lažjo. Priznal je svojemu narodu natančne številke svojih padlih ter je znova potrdil neporušljivo odločitev Italije, da se hoče boriti ob strani Nemčije in ostalih zaveznikov do končne zmage.

Dopisnik prikazuje potem stvarno in vedro sliko Italije in italijanskega naroda po 30 mesecih vojne. Nato se pisec bavi s terorističnimi napadi angleškega letalstva, ki so naperjeni po mnenju angleških psihologov proti najbolj ranljivi točki Osi. Doseženi učinek je ta, da se je italijanski narod nedvoumno prepričal o lažnem razlikovanju, ki ga bedneži iz Londona delajo v radiju med delovnim italijanskim ljudstvom ter »zlobnim« fašističnim režimom.

Rumunija

Bukarešta, 2. dec. s. Rumunski tisk se še vedno zelo obširno bavi z Ducejevim govorom ter priobčuje komentarje in vtise iz raznih drugih držav. Obenem objavlja dopise iz Rima, kjer se potrjuje globok vtis Mussolinijeve besede na italijanski narod. Posebni poročevalec agencije Rador v Rimu je zlasti posrečeno opisal navdušenje italijanskega naroda nad Ducejevimi besedami.

»Universul« pravi, da je bil govor zelo važen tudi z vojaškega stališča ker je podal zelo točne in vestne številke. V političnem pogledu pa je jasno orisal namene Osi v tej vojni. »Timpul« pripominja, da je Ducejev govor objektiven dokaz, kako mirno in ponosno zre Italija v bodočnost tudi po 30 mesecih vojne. Boriti se, pravi list, ni samo Ducejevo geslo za Italijane, marveč za vse narode, ki so se združili da dosežejo skupne cilje. »Ordinea« pravi, da so Italijani velik ponosen narod, ki ga ni mogoče ukloniti z letalskimi bombardiranji. Naj bodo ta še tako strašna, je vendar vsako orožje nezadostno, da bi pobilo Italijo, ki je stoletja bila spoštovana v zadnjih letih pa se je tako visoko dvignila v svetu.

Bolgarija

Sofija, 3. dec. s. »Zora« podčrtava, da je redko kak državnik tako odkrito govoril svojemu narodu kakor včeraj Duce. Veliki Mussolinijev govor ni samo bičajoč odgovor Churchillu, temveč tudi zelo dragocena in odkrita vojna bilanca o 30 prvih mesecih Italije v vojni. Ducejev govor je naredil ogromen vtis in imel izreden učinek po vsem svetu, ker je pribil voljo vsega italijanskega naroda za borbo do zmage z vsemi sredstvi in za vsako ceno ter je z neizpodbitnimi številkami in podatki prikazal dragocen junaški delež Italije v gigantskem boju.

Poluradni »Dnes« piše v uvodnem komentarju: Mussolini je bil tolmač čustev vsega italijanskega naroda. Smisel njegovega govora se lahko povzame z eno samo besedo: Zmaga! Junaške italijanske oborožene sile in hrabri italijanski narod bodo nadaljevali borbo, ne meneč se za grožnje od kakršnekoli strani. Nihče ne more dvomiti o junaštvu in hrabrosti italijanskega vojaka. Duce ni človek lahkega optimizma, popolnoma se zaveda težkoč vojne in zaradi tega je njegova absolutna vera v zmago tem bolj dragocena. Ves bolgarski narod je poslušal Ducejev govor s čustvi udanosti in spoštovanja, ki jih goji ne samo do Mussolinijeve osebe, temveč tudi do velikega in hrabrega italijanskega naroda. Navdušene ovacije, ki so kronale njegove besede, so najbolj učinkovit odgovor na bedasto sovražno propagando, ki si domišlja, da lahko loči italijanski narod od njegovega velikega voditelja. Samo naivneži lahko mislijo, da Angleži morejo ljubiti razen sebe še koga drugega. Italijansko-nemško zavezništvo je preizkušeno in povezano ne samo z ideološkimi vezmi, temveč tudi s prijateljstvom in medsebojnim spoštovanjem obeh velikih voditeljev. Ta granitni blok ne bo mogel biti nikoli premagan.

Japonska

Tokio, 3. dec. s. Vsi listi objavljajo z velikimi naslovi Ducejev govor in poudarjajo zlasti oni del, ki se nanaša na Japonsko, katera je jamstvo zmage trojnega pakta, ter del bičajočega odgovora na nizkotne Churchillove napade in na angleške laži. Omenjajo tudi trdni sklep italijanskega naroda, da hoče nadaljevati vojno do zmage.

Španija

Madrid, 3. dec. s. Ves španski tisk se bavi v obširnih komentarjih z Duvejevim govorom. Dejstvo, da je Duce molčal toliko mesecev, pišejo listi, daje še večjo važnost njegovim besedam, ki niso imele namena dvigniti moralo italijanskega naroda, ki je izredno visoka in neporušljiva, temveč namen odgovoriti Churchillu, razbiti Anglosasom utvare in znova potrditi nespremenljivo odločitev Italije, da hoče nadaljevati borbo do zmage ob strani Nemčije in Japonske.

Govor je, se poudarja v komentarjih listov, tudi svečano izpričanje borbene volje Italije. Ob številkah uničenja po sovražnikih v italijanskih mestih z letalskim bombardiranjem so številke o zmagah orožja Italije na morju, na kopnem in v zraku. Te zmage dokazujejo, da je vrednost italijanskih oboroženih sil nenačeta.

Nadaljevanje na 2. str.

Ducejev poziv županom

Rim, 3. dec. s. Duce je preko premektov poslal na slednjo brzojavko županom manjših mestnih in podeželskih občin:

»Slišali ste moj poziv. Pojdite na delo, da se bodo tisti, ki so se zatekli k vam, prepričali, da se v fašistični dobi narodna solidarnost izvaja ob najmanjši birokraciji v stvarnih velikodušnih oblikah. Prepričan sem, da boste tako storili. Obvestite me! Mussolini.«

Rojstni dan generala Franca

Madrid, 4. dec. s. Vsa Španija je danes slovesno praznovala s prisrčnimi manifestacijami rojstni dan generala Franca. Vodja španskega naroda je dobil z vseh strani na tisoče brzojavnih čestitk. Vsi listi so priobčili Francovo sliko ter se spomnili najznačilnejših dogodkov iz njegovega vojaškega in političnega delovanja, ki je bilo vedno popolnoma posvečeno Španiji.

Franco je preživel rojstni dan v družinskem krogu, je pa tudi na na ta dan vršil svoje običajno delo kot poglavar države. V tem dramatičnem trenutku evropskega življenja, ko vrvi vojna ob sredozemskih in afriških mejah Španije, je španski narod zadovoljen, da ima na krmilu države voditelja, ki ni samo trdno jamstvo za korist in čast Španije, marveč tudi jamstvo za razvoj večnih idealov španske narodnosti, ki so trdno zvezani z življenjem Franca in s španskim plemenom.

Uspešne napadalne akcije na Kavkazu in v loku Dona

Velik plen orožja in vozil — Sovjetski napadi vnovič gladko odbiti — Angleži izgubili v 10 dneh 111 letal

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 4. dec. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Sovjeti so severovzhodno od Tuapseja in ob Tereku zopet zaman napadli z močnimi silami. Nemški brzi oddelki so izvedli v zadnjih dveh dneh v prostoru severno od Tereka uspešne napadalne operacije, dosegli znatne pridobitve na ozemlju ter uničili več sovražnih konjeniških in motoriziranih edinic. Zajetih je bilo mnogo ujetnikov in velik plen na orožju in prevoznih sredstvih.

Med boji v Kalmiški stepi je bil razbit nadaljnji sovražni pehotni bataljon, osem oklopnih vozil in mnogo prevoznih sredstev je bilo uničenih in najvažnejša oskrbovalna cesta sovražnika pretrgana.

V nadaljnjih silovitih obrambnih bojih med Volgo in Donom so se včeraj z velikimi izgubami zrušili ponovni močni napadi Sovjetov. 36 oklopnih vozil je bilo uničenih; več sto ujetnikov, mnogo orožja in drugega plena je padlo v roke naših čet.

V velikem Donovem loku so lastni napadi kljub trdovratnemu odporu sovražnika potekali ugodno.

V odseku Kalinin—Ilmensko jezero so se zopet ponesrečili močni oklopni in pehotni napadi Sovjetov z velikimi krvavimi in materialnimi izgubami sovražnika, ki je znova izgubil 49 oklopnih bojnih voz. Oddelki bojnih in strmoglavnih letal so uspešno posegli v ogorčene obrambne boje. Lovska letala so se spopadla z močnimi sovražnimi letalskimi oddelki in so sestrelila 22 sovjetskih letal. Štiri nadaljnja letala so bila uničena od protiletalskega topništva. Tri lastna letala pogrešamo.

Na fronti v Cirenaiki obojestranska topniška borba.

V Tuneziji so nemške čete zavzele važne postojanke. Italijanske čete so uničile neki oddelek britanskih padalcev. 754 ujetnikov je bilo zajetih. Oddelki nemškega in italijanskega letalstva so v strmoglavnih in nizkih poletih nastopili proti sovražnim oklopnim in prevoznim sredstvom. Nočni letalski napadi so bili izvedeni proti pristanišču in letališču v Boni in proti oskrbovalnim potem sovražnika v Aižiru. Nemški lovci so sestrelili 16 britanskih letal. Dve lastni letali pogrešamo.

V času od 21. do 30. novembra je izgubilo britansko letalstvo 111 letal, od tega 62 v Sredozemskem prostoru. V istem času je bilo v boju proti Veliki Britaniji izgubljenih 50 lastnih letal.

V ponovnih prodorih proti angleški obali so nemški brzi čolni 1. decembra potopili trgovsko ladjo s 3.000 br. reg. tonami in eno stražno ladjo. 3. decembra so potopili 1 rušilec razreda Hunts in 2 trgovski ladji s skupno 4.500 br. reg. tonami. Po težkih nočnih bojih s sovražnimi rušilci so se vsi brzi čolni vrnili v svoje oporišče.

Vsi sovjetski napadi gladko odbiti

Pregled položaja na glavnih bojiščih vzhodne fronte

S fronte ob Donu, 4. dec. s. Posebni poročevalec Agencije Stefani javlja: Ne glede na izgube na ljudeh in na vojnih sredstvih so sovjetske čete sredi novembra podvzele ofenzivo z zhodiščem na jugu Stalingrada in ob velikem kolenu Dona. Pojačile so svoje napade v področju Dona in Volge z namenom, da bi osvobodile oblegani Stalingrad pritiska in da bi zasedle ozemlje med obema velikima rekama.

Rumuni in Nemci so vzdržali silovite napade, ki jih je sovražnik ponavljal od 20. prošlega meseca z ogromnimi množicami ter z uporabo oklopnih oddelkov in konjenice. Sovražne izgube na mrtvih in ranjencih so zelo velike. Na stotine in stotine sovražnih oklopnih voz je onesposobljenih za borbo, dočim je zavezniško poveljstvo ukrenilo vse potrebno, da iztrga sovražniku pri začetnih uspehih zasedeno ozemlje. Te uspehe so boljševiki plačali zelo drago, dasi sedaj nimajo nikakršnega strateškega pomena za nje. Zavezniško vojno letalstvo je gospodar položaja ter bombardira, razbija in razpršuje sovražnika in uničuje njegove priprave, držeč ga stalno pod silnim pritiskom.

Berlin, 3. dec. Vojaški položaj na odsekih, kjer se razvijata obe sovjetski ofenzivi, se v teku včerajšnjega dneva ni znatno spremenil. Gladko so bili odbiti vsi napadi, ki so jih boljševiki podvzeli proti nemškim in zavezniškim položajem.

Največjo ofenzivno delavnost so pokazali Rusi v področju med Kalininom in Toropcom, kjer so spet hoteli prebiti nemško fronto in so vrgli v napad ogromne sile. Toda njihovi napadi so bili v hudih bojih popolnoma odbiti, deloma v protinapadih, kar zopet priča o nadmoči nemške obrambe. Uspeh včerajšnjega dne znaša 90 uničenih sovjetskih oklopnih voz.

V velikem Donovem kolenu je zabeleženo nadaljnje pojemanje sovražnega pritiska. Zavezniške čete nadaljujejo z utrjevanjem položajev in z zboljševanjem obrambnih možnosti. Razni protinapadi, ki so imeli namen odvzeti Rusom nekatere utrjene točke za izpopolnitev obrambe, so se v polni meri posrečili in omogočili popravo položajev. Pomen teh osvojitev se bo še razločneje pokazal v bodočem poteku bitke. Vojaški krogi namreč smatrajo, da stojimo tik pred začetkom podjetij velikega pomena, ki bodo imela za cilj določene strateške točke.

Boljševiška vojska zopet meče množice oklopnih voz in pehote proti nemški in zavezniški obrambi v odseku med Donom in Volgo. Tudi ti napadi so se zlomili, kakor oni prejšnjih dni, v ognju avtomatičnega orožja in udarnega topništva. Strojne puške so kosile boljševiške bataljone in jih prisilile k umiku. Napadalci so na bojišču ostavili brez števila mrtvih in kakih 60 oklopnih voz. Na ozemlju med obema rekama je bojna črta neizpremenjena. Isto velja tudi za Stalingrad, kjer poskusni izpadi rdečih prav tako niso imeli uspeha. (Piccolo)

Odmevi Ducejevega govora

(Nadaljevanje s 1. strani)

Slovaška

Bratislava, 3. dec. s. Slovaški tisk je dal izreden poudarek Ducejevemu govoru, ki so ga listi objavili na prvih straneh. »Slovak«, glasilo vladne stranke, poudarja, da je Duce govoril z jasnim glasom moža, ki ne prikriva resnice niti sebi, niti narodu. On trdno drži v svojih rokah usodo naroda ter uničuje v kali sovražne manevre proti italijanskemu narodu in proti Osi. Iz Ducejevih besed vsakdo razume, nadaljuje list, da je italijanski narod neomajen, četudi angleško barbarstvo ne prizanaša niti civilnemu prebivalstvu, niti zgodovinskim spomenikom, ki so dragoceni ne samo za Italijo, temveč za vse narode na svetu. Z vsakim podlo od sovražnika zadanim udarcem postaja italijanski narod bolj močan in odporen v borbi do končne zmage. Otroške utvare Churchillove in Rooseveitove glede fašistične Italije stvarnost sama demantira. Italijanski narod bo znal dati anglosaškim gangsterjem odgovor, ki ga zaslužijo.

Finska

Helsinki, 3. dec. s. Razen v minutah, ki so posvečene čitanju vojnih poročil, so bile oddaje finskega radia od prvih popoldanskih ur do večera posvečene velikemu Ducejevemu govoru, katerega so množice poslušale z največjo pozornostjo v finskem in švedskem jeziku. Tisk je posebno objasnil Ducejeve ocene glede protiboljševiške vojne in njegove pogumne navedbe številčnih podatkov o vojnih izgubah. Listi so tudi poudarili realistično intuicijo in nespremenjeno nezaupanje do Francije od premirja dalje. Govor smatrajo listi za nagel in primeren odgovor na zadnje Churchillove izjave ter ga pozdravljajo.

Švica

Bern, 3. dec. s. Švicarski listi obširno komentirajo Ducejev govor in poudarjajo njegovo važnost. Dejstvo, da je Duce spontano obvestil italijanski narod o Churchillovem govoru in o žalitvah, ki jih vsebuje ta govor, navajajo soglasno vsi listi kot dokaz, da Mussolini prav dobro ve, kakšna je odporna sila Italijanov. »Basler Nachrichten« pišejo, da Mussolini ni prikrival italijanskemu narodu, kakšno bo trpljenje, ki ga bo moral še prestati. Italija je prevzela v Sredozemlju pobudo in odgovornost, kar dokazuje dejstvo, da je Mussolini izjavil, da je predlagal zasedbo Francije. List omenja Churchillove grožnje Italijanom in pravi, da je Duce odgovoril na izzivanja ter znova proglasil solidarnost z Nemčijo. List poudarja dalje odstavke o sakrosanktnem značaju vojne in nujnosti nadaljevanja vojne do zmage in preko zmage.

»Tribune de Geneve« poudarja, kakšen delež je Italija prispevala k vojni s svojo intervencijo. Italijanska intervencija je imela globoke posledice na vojaške operacije. Pospešila je zlom Francije, ker je utrdila maršala Petaina in njegov generalni štab v njih prepričanju, da bi bil vsak nadaljnji odpor nekoristen. Vezala je v Sredozemlju in v Afriki važne sovražne sile, dala nemški vojski možnost, da se je usidrala na črnem kontinentu in ji je zelo olajšala nalogo na Balkanu. Prispevek Italije se je pokazal tudi z letalsko-pomorskim udejstvovanjem, v letalski ofenzivi proti Angliji in z odpošiljatvijo ekspedicijskega zbora na vzhodno fronto. Italija se je spontano odrekla blagrom udobne nevtralnosti ter ji je uspelo zelo utrditi njen kontinentalni položaj. Ni dobila pod svojo vplivnostno sfero samo vse vzhodne obale Adrije, temveč nadzoruje Savoio, Korziko in področje Nice ter je prekoračila Ren s svojo vojsko. Danes se nahaja Italija v prvi črti.

Kitajska

Šanghaj, 2. dec. s. Tukajšnji tisk je posvetil veliko pozornost Ducejevemu govoru, ki ga smatrajo za zelo posrečen odgovor na nizkotna Churchillova podtikanja. Predvsem poudarjajo listi italijansko iskrenost, ki je v perečem nasprotju z zavito politiko anglosaških narodov. V japonskih in kitajskih krogih v Šanghaju in Nankingu so naleteli na odličen odmev zlasti one besede Duceja, s katerimi se je spomnil junaškega japonskega naroda. Te besede so zlasti primerne na predvečer prve obletnice zavezništva med Japonsko n Osjo.

Argentina

Buenos Aires, 2. dec. s. Veliki Ducejev govor so tukajšnji listi objavili v posebnih izdajah, tako n. pr. »Pampero« in »Mattino d'Italia«. Med argentinskimi Italijani je govor vzbudil največje navdušenje in so po njem vsi še bolj strnjeni okrog Duceja v svojem trdnem prepričanju in veri v končno zmago.

Sestanek ravnateljstva vseučiliške dobrodelne ustanove

V univerzitetni organizaciji je bil v ponedeljek 30. novembra sestanek ravnateljstva vseučiliške dobrodelne ustanove v navzočnosti univerzitetnega rektorja, comm. dr. Hektorja Raymondija, višjega inspektorja ministrstva ljudske vzgoje, dr. inž. Petra Cara kot zastopnika Zveznega tajnika, tov. Josipa Martorellija za vseučiliško organizacijo ter vseučiliških profesorjev dr. Steske in dr. Lukmana.

Ravnateljstvo je razpravljalo in odobrilo pravila, ki jih je predložil dr. inž. Carra. Pravila bodo predložena Visokemu Komisarju za Ljubljansko pokrajino v potrditev in objavo.

Razen tega so bili obravnavani tudi glavni problemi, ki se nanašajo na zdravstveno pomoč dijaštva, ter druga vprašanja, ki se tičejo preskrbnih ciljev te dobrodelne ustanove.

Darujte ponošeno obleko!

Prebivalstvo se ponovno vabi, da daruje ponošeno obleko za revne sloje ter da jo izroči v Frančiškanski ulici 6, v Korunovi 14 Trnovo, v Žibertovi 27 v Šiški, ob Ljubljanici 29 v Mostah. Lahko pa tudi sporoči svoj naslov na osrednji urad v Puccinijevi ulici 9.

Japonski učenjak občuduje Italijo

Rim, 3. dec. s. Prof. Simoi, goreč prijatelj fašistične Italije, je poslal Duceju poslanico, v kateri zatrjuje, da je njegova najgloblja bol, ker se ne nahaja v Italiji v tem svečanem trenutku in se ne more udeležiti v uniformi operacij v prvih črtah. Potem ko je izpričal svoje domotožje po slavnih dnevih, ki jih je preživel med Italijanskimi pešaki v jarkih med svetovno vojno, pravi prof. Simoi, da je bil, ko je živel med pešaki, priča junaških dejanj s katerimi so se izkazale kakovosti italijanskih borcev na neizpodbiten način. Poznam, nadaljuje prof. Simoi, kakor poznajo vsi vrednost pešakov, mornarjev in italijanskih letalcev. Tradicionalni narodi in narodi večne mladosti kot Italija, Nemčija in Japonska, smo se uprli odločno proti satanskim mahinacijam duhov iz Ženeve. Spričo naglega dviga naših narodov, so ti temni zarotniki skušali zaman zadušiti nas s perverznimi intrigami, z obleganjem sil Osi v Evropi, z mobilizacijo naivnih narodov proti Japonski.

Profesor je izrazil svojo neporušljivo prepričanje v zmago italijanskega orožja, ki se je v nedavni preteklosti odelo s slavo v Libiji, nato v prvi svetovni vojni, v Etiopiji, v Španiji in na vseh frontah v sedanji vojni. Mlada Japonci vedo, dodaje prof. Simoi, da obstoja med Italijo in Japonsko presenetljiva sorodnost zemljepisnega, geološkega, klimatičnega, zgodovinskega, kulturnega in političnega značaja. Milijoni japonskih mladeničev, Duce, bi se danes radi borili ob strani italijanskih vojakov, da bi zapodili z afriške zemlje motilce miru med narodi in tiste, ki nesramno teptajo sleherno pravico.

Hrvatski tehniki na študijskem obisku v Italiji

Benetke, 3. dec. s. Komisija hrvatskih tehnikov je bila nekaj dni gost našega mesta, potem ko si je ogledala najvažnejša središča za ribiške naprave v Italiji. Komisija je obiskala pokrajinske urade ribiške federacije, pokrajinsko tajništvo kooperativnega narodne zavoda ter beneške ribiške zadruge in ribiške trge. Odšla je tudi v nekatera ribiška središča. Nato so hrvatski tehniki obiskali z velikim zanimanjem ribogojske naprave. Gostje so izrazili svoje zadovoljstvo spričo vsega, kar so videli in ugotovili, ter nato odpotovali v Trst in Istrio, kjer se bo njih potovanje nadaljevalo in zaključilo.

Položaj rumunskih čet v Rusiji

Bukarešta, 3. dec. s. Na ukaz maršala Antonesca je minister za narodno obrambo general Pantaziu inspiciral rumunske čete, ki se nahajajo zdaj v operacijah na vzhodni fronti. General Pantaziu je prispel na operacijsko področje 22. novembra in je tam ostal do 27. novembra. O njegovi inspekciji je bil davi izdan naslednji uradni komunike ministrstva za narodno obrambo:

1. **Operativni položaj.** Med 2. in 26. novembrom so bile inspicirane edinice na donski fronti in vzhodno od reke ter navezani stiki z nemškimi in rumunskimi poveljniki. Rumunske in nemške čete so tvorile en sam zid, ki so jih napadle številne sovražne skupine ob močni podpori tankov. Poveljniki, štabi, edinice, oficirji in vojaki so se borili in opravili svoje poslanstvo z največjim junaštvom in duhom požrtvovalnosti. Takoj zvedeni ukrepi so prinesli pozitivne rezultate. Operacije se še razvijajo. Vsekakor je uspelo takoj od pričetka zagotoviti obvladovanje strateškega položaja. To je bilo mogoče zaradi superiornosti poveljništva in popolne strnjenosti Nemcev in Rumunov.

2. **Materialni položaj.** Zimska oprema je bila že razdeljena četam in vojaki so zelo dobro opremljeni. Zimskih nogavic še ni bilo mogoče v celoti razdeliti. Temperatura se drži okrog ničle. Čeprav so bili dnevi s hudim vetrom in snežnimi vihanji, so bile inspicirane nekatere poljske bolnice. in bolnice Rdečega križa. Ranjenci in bolniki so v dobri negi in bolnice imajo vsega v zadostni meri.

Franco poziva Špance k enotnosti duha

Madrid, 3. dec. s. V govoru, ki ga je imel ob izročitvi diplom novim oficirjem akademije v Saragosi, je Franco omenil stari aforizem, da je najboljši način za ohranitev miru pripravljanje na vojno. General Franco je omenil žalosten dogodek, ko je bila akademija razpuščena, ko je Španija izgubila svoje tradicionalne smernice. Opozarjajoč na razliko med to žalostno preteklostjo in sedanjo patriotično svečanostjo je Franco omenil zlom Francije kot primer nujnosti a soglasja duhov. Zaključil je s poveličevanjem edinstva vojske in falange. Govor, ki je vzbudil največje navdušenje, je objavil z velikim poudarkom ves tisk v Španiji.

Gospodarstvo

Naknadna izdaja oblačilnih izkaznic

Pokrajinski svet korporacij v Ljubljani je glede izdajanja oblačilnih izkaznic objavil naslednjo okrožnico:

Po izvršeni prvi razdelitvi izkaznic se smejo naknadno oblačilne izkaznice izdati otrokom, ki dovrše 1. leto starosti, osebam, ki jim je dovoljena izdaja duplikata, vojakom, ki jim je dovoljen časovno neomejen dopust, ter osebam, ki se definitivno vrnejo domov in dosežejo vpis v register prebivalstva kake občine. Ta naknadna izdaja oblačilnih izkaznic pa se sme izvršiti le tako, da **se prej odstrižejo odrezki za dobo, ki je že potekla od 1. novembra t. l. naprej.** Odstrženje odrezkov se izvrši na naslednji način:

Od odrezkov z **arabskimi številkami** je treba za **vsak pretekli mesec** prvega in drugega razdobja veljavnosti nakaznic (to je za čas od 1. novembra 1942 do 31. avgusta 1943) odstriči po 8 odrezkov pri nakaznicah za odrasle, odnosno 5 odrezkov pri nakaznicah za otroke; za **vsak mesec** tretjega razdobja veljavnosti (od 1. septembra 1943 do 31. decembra 1943) pa je treba odstriči po 10 odrezkov pri izkaznicah za odrasle in enako 10 odrezkov pri izkaznicah za otroke.

Od odrezkov **z rimskimi** številkami je treba **za vsak pretekli mesec** prvega in drugega razdobja veljavnosti izkaznic odstriči pri izkaznicah za odrasle in za otroka po 2 odrezka, za vsaka **2 meseca** tretjega razdobja pa po 5 odrezkov.

Od odrezkov **z alfabetičnimi** črkami je treba odstriči pri nakaznicah za odrasle in za otroke 3 odrezke, če se izkaznice izdajo po 31. marcu 1943, odnosno 6 odrezkov, če se izkaznice izdajo po 31. avgustu 1943.

Gospodarske vesti

= **Nov nemško-bolgarski trgovinski sporazum.** Dne 1. decembra so bila zaključena trgovinska pogajanja med Nemčijo in Bolgarijo, ki so bila v Sofiji. Nemško delegacijo je vodil ministrski dirigent dr. Landwehr, bolgarsko delegacijo pa ravnatelj za zunanjo trgovino Zonev. Podpisan je bil nov trgovinski sporazum, ki določa nove blagovne kontingente za čas od 1. oktobra t. l. do 31. marca prihodnjega leta.

= **Gospodarska obnova Španije.** Redko katera država je v zadnjem desetletju doživela toliko temeljnih sprememb gospodarske strukture kakor Španija. Pri tem je treba vpoštevati tudi velike reforme, ki jih je izvedel Primo de Rivera v letih 1923 — 1930. V tej dobi so bile urejene finance, modernizirane železnice in ceste. Pozneje pa je sledil kaos, ki je dovedel do državljanske vojne. Pod vlado generala Franca se je v zadnjih letih izvršilo ogromno obnovitveno delo. Španska uradna statistika ceni razdejanja, ki jih je povzročila dve in pol leta trajajoča vojna na 4.2 milijarde pezet. V letih državljanske vojne je vrhu tega silno nazadovala proizvodnja, zlasti agrarna. Španija, ki je bila prej v svetu vodilna država v proizvodnji olivnega olja in je leta 1936. proizvedla 440.000 ton olja, je v zadnjem letu rržavljanske vojne pridelala komaj 210.000. Sedaj pa se proizvodnja zopet dviga in se približuje proizvodnji v letih pred državljansko vojno. Hudo je trpela tudi proizvodnja pomaranč. V zadnjem desetletju pred državljansko vojno je Španija izvozila na leto povprečno 11.4 milijona metrskih stotov pomaranč, potem pa je izvoz skoro prenehal in se je leta 1940 zopet povzpel na 7.7 milijona metrskih stotov. Pred državljansko vojno je Španija pridelala 21.2 milijona metrskih stotov pšenice, v letih državljanske vojne je ta proizvodnja padla pod polovico, leta 1940 je dosegla 21.6 milijona metrskih stotov, letos pa je prekoračila 30 milijonov q. V proizvodnji riža zlasti v okolici Valencije je bila leta 1940 dosežena že predvojna količina. Hitreje je uspelo dvignit industrijsko in rudarsko proizvodnjo. Tako je proizvodnja premoga navzlic težavam pri oskrbi s stroji in materialom leta 1940. dosegla 9.4 milijona ton, nasprot 7 milijonom tonam v letu 1936. Tudi železarska in ostala industrijska proizvodnja se naglo dviga. Španska vlada je pričela izvajati obsežen načrt za izkoriščanje razpoložljivih vodnih sil, in pa načrt za obnovo trgovinske mornarice, ki ima končni cilj, da se Španija v pogledu prekomorskega prometa docela osamosvoji.

= **Ustanovitev gospodarskega sveta v Srbiji.** Novi srbski gospodarski minister dr. Milorad Nedeljkovič, bivši generalni ravnatelj Poštne hranilnice, je te dni podal listom izjavo o najnujnejših gospodarskih vprašanjih Srbije. V svoji izjavi je napovedal ustanovitev gospodarskega sveta. V ta svet namerava združiti predstavnike vseh gospodarskih central, zlasti za les, premog, železo, kovine, tekstilno blago, usnje in kemične proizvode. Temu gospodarskemu svetu bi pripadali tako delavci kakor delodajalci ker se je to koristno izkazalo v korporacijskem sistemu. Bodoči gospodarski svet naj bi izdelal obsežen gospodarski načrt. Minister Nedeljkovič je poudaril tudi važnost načrtnega sodelovanja vseh gospodarskih panog. Zlasti se v svoji izjavi peča s potrebo povečanja proizvodnje premoga v Srbiji in z možnostjo uporabe lignita za pridobivanje koksa.

= **Gospodarske vesti iz Hrvatske.** Dunajska vzajemna zavarovalnica je prevzela na Hrvatskem zavarovalne posle zavarovalnic »Union Incedje« in »Union Vie« ter je ustanovila v Zagrebu svojo podružnico. Poslovnemu odboru podružnice predseduje ravnatelj zavoda Dresdener Bank Haase Mühlner. — Na iniciativo srednjeevropskega gospodarskega zasedanja je bila v Vinkovcih ustanovljena šola za kmetijske stroje. V kratkem se bodo pričeli na tej šol tečaji za vozače traktorjev. Šolo vodi prof. inž. Edvard Bosanec, ki načeljuje tudi obenem znanstveno tehničnemu oddelku šole.

= **Poslovanje podružnice zavarovalnice Slavije v Zagrebu.** Zagrebški listi poročajo, da je hrvatska direkcija Slavije, zavarovalne banke v Ljubljani, te dni v Zagrebu objavila svojo bilanco za preteklo leto. Bilančna vsota znaša 39.9 milijona kun, podružnici dotirana glavnica pa 3 milijone kun. Rezerva za življenjsko zavarovanje je izkazana v višini 23.9 milijona kun in v stroki zavarovanja proti škodi v višini 1.8 milijona kun.

= **Zapiranje trgovin v Zagrebu v zimski dobi.** Zaradi štednje z električnim tokom bodo v zimi zagrebške trgovine po naredbi hrvatskega gospodarskega ministrstva poslovale neprekinjeno do 15. ure, le trgovine z živili in važnimi življenjskimi potrebščinami bodo poslovala tudi zvečer.

= **Izgraditev rumunske trgovinske mornarice.** Rumunska vlada je napravila načrt za izgraditev rumunske trgovinske mornarice, in sicer pomorske kakor tudi rečne. Namen načrta je, da se Rumunija v pogledu pomorskega prometa osamosvoji. Doslej je šlo le 8% rumunskega izvoza v prekomorske države z rumunskimi ladjami, na Dunavu pa so rumunske rečne ladje udeležene le z 20%. Rumunija nameravaa zgraditi nove ladje tudi v lastnih ladjedelnicah. Da se čim prej vzgoji potrebno število strokovnjakov, je bila te dni na tehnični visoki šoli v Bukarešti ustanovljena stalica za ladjedelstvo.

= **Vprašanje zaščite švicarske industrije ur.** Ob koncu letošnjega leta bo prenehala veljavnost predpisov, ki so bili pred leti izdani za zaščito švicarske industrije ur. Predstavniki te industrije si sedaj prizadevajo, da se dosedanji sistem zaščite podaljša. Zaščita je obstojala v prepovedi ustanavljanja novih podjetij in v kontroli izvoza določenih delov ur v inozemstvo. Ta kontrola izvoza je bila uvedena zaradi tega, ker obstoja nevarnost, da se določeni specialni deli ur v velikih količinah izvozijo, kar bi inozemski industriji olajšalo konkurenco nasproti švicarskim proizvodom. Omejitev izvoza se nanaša predvsem na spiralne vzmeti za nihala in druge vzmeti, na nihala sama in druge izdelke precizne mehanike. Ker je kontrola izvoza na meji nemogoča, saj so ti predmeti silno majhni, se vrši tako, da se kontrolirata prodaja in uporaba teh delov v samih tvornicah. Švicarske tvornice ur in delov za ure predlagajo sedaj, da se obdrži kontrola izvoza delov za ure.

= **Budimpeštanski velesejem.** V vprašanju prireditve budimpeštanskega velesejma v prihodnjem letu je bilo te dni odločeno, da bo velesejem prirejen tudi v letu 1943, in sicer sredi avgusta v tednu sv. Štefana. S pripravami za velesejem so že pričeli.

= **Nove sintotične surovine na Švedskem.** Ovire, ki obstojajo pri oskrbi Švedske s prekomorskimi surovinami, so sprožile v švedskih znanstveno-tehničnih institutih živahno iniciativo pri raziskovanju razpoložljivih švedskih surovin za oskrbo visoko razvite švedske industrije. Te dni je bilo v Stockholmu zasedanje švedske akademije za inženjerske znanosti, kjer so bili o tem delu iznešeni številni referati. Velik del znanstvenih raziskovanj se nanaša na domača goriva spričo nezadostne oskrbe s premogom in koksom. Tako je uspelo najti postopek za pridobivanje domačega mazilnega olja, ki se izdeluje iz borovega katrana. Kot surovino uporabljajo štore od posekanih borovcev. Borov katran uporabljajo tudi za pogon ribiških ladij na švedski zapadni obali. V velikem obsegu so pričeli izkoriščati tudi šoto, ki jo umetno sušijo pri temperaturi 250 stopenj in jo prešajo v kocke. Pri tej temperaturi, ki leži tik pod ono temperaturo, kjer šota zogleni, se dobi trdo osušeno kurivo, ki je zlasti primerno za plinske generatorje in se že v veliki meri uporablja za pogon motornih vozil, ker je boljše kakor les. Vidni uspehi so zabeležni tudi pri izdelovanju umetnega gumija. Pod vodstvom švedskega znanstvenika Svedberga, profesorja fizikalno tehničnega instituta v Upsali, je že v teku poizkusna tvornica večjega obsega in se umetni gumij pod imenom »Modotiol« že uporablja kot nadomestek gumija na raznih področjih. Ta sintetični gumi je zlasti primeren kot plastična masa. Neki drugi znanstvenik je odkril postopek za pridobivanje druge vrste umetnega gumija iz sulfitnega lužila, ki odpade pri proizvodnji celuloze. Napravili so tudi že poizkuse za pridelovanje specialnih vrst regrata, ki vsebujejo v koreniki kavčukovo mleko. Obenem raziskujejo možnosti za izkoriščanje drugih domačih rastlin, ki vsebujejo kavčukovo mleko. Dobro so se obnesli tudi poizkusi izdelovanja fosfornih gnojil iz švedskega apatita in poizkusi s predelovanjem švedskega kaolina v porcelan. Kot nadomestek za baker se je obnesel zlasti aluminij, čigar proizvodnja je že znatno prekoračila predvojni obseg.

Prodaja krav mlekaric

Kmetijski oddelek Visokega Komisariata obvešča živinorejce, da se vrši v soboto, dne 5. t. m. v gostilni Rostohar — Karlovški most — od 8. do 12. ure in od 14. do 17. ure prodaja prvovrstnih plemenskih krav dobrih mlekaric.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 5. DECEMBRA 1942-XXI

7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa — poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Lahka glasba. 13.00: Napoved časa — poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.25: Lepe pesmi od včeraj in danes — orkester pesmi vodi dirigent Angelini. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec — operetna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 15.15: Pokrajinski vestnik. 17.00: Poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Nove plošče Cetra. 17.55: Gospodinjsko predavanje v slovenščini. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Na harmoniko igra Avgust Stanko. 20.00: Napoved časa — poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45: Filmska glasba — orkester vodi dirigent Zeme. 21.40: Komorno in orkestralno glasbo izvaja in vodi dirigent Carlo Zacchi. 22.00: Koncert Pvinteta Milanske Scale. 22.45: Poročila v italijanščini.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Fašistični zgled za Madžarsko

Zanimiv govor predsednika vlade v parlamentu

Budimpešta, 3. dec. s. Ministrski predsednik Kallay je v parlamentu imel zanimiv govor ob zaključku proračunske razprave. Predvsem je ugotovil, da so glavni činitelji moči vsake države red in disciplina v notranjosti. Postavil je za zgled fašistični in narodno socialistični režim, ki sta nastala iz resnično konstruktivnega revolucionarnega gibanja in triumfirala prav zaradi tega, ker slonita na načelu reda in discipline. Veličina teh dveh revolucij obstoja v dejstvu, da sta delovali v okviru stvarnosti in sta združili vse sile države k enemu cilju: veličini domovine.

Vso madžarsko politiko, je nadaljeval Kallay, obvladuje činitelj vojna. Naša glavna naloga je ohraniti suverenost države, njeno neodvisnost in njeno vojsko, njeno konstitucijo ter vse etične in kulturne vrednote, da bi lahko dostojno sodelovali v novem evropskem redu. Mesto in usoda Madžarske sta v novi Evropi jasno označeni.

Ministrski predsednik je potem govoril o socialni politiki vlade in zatrdil, da je Madžarska v tem pogledu med najbolj naprednimi državami v Evropi. Kallay je pri tem energično obsodil trditve sovražne propagande, ki hoče prikazati Madžarsko kot fevdalno državo. Še nikoli prej, je rekel Kallay, niso kmetske množice bile tako važne v javnem življenju države. Mali kmetje imajo svoj glas v parlamentu in vlada stori vse, kar je mogoče, da jim pomaga. Življenjski nivo delavskega in kmetskega sloja se vedno bolj dviga. Reforme, ki so že v veljavi in ki se bodo še pokazale za potrebne, bodo zagotovile pravičen socialni red.

Ministrski predsednik je zaključil s pozivom poljedelcem, naj potrojijo svoje energije v svrho ojačenja vojske. Ta vojna se mora končati s triumfom stvari, za katero se borijo zdravi narodi Evrope.

Angloameričani počasi priznavajo svoje ladijske izgube pred Severno Afriko

Rim, 3. dec. s. Mornariški minister Alexander je v izjavi v spodnji zbornici o pomorskih operacijah, v zvezi z izkrcanjem v Severni Afrik rekel, da so bile izgubljene naslednje edinice angleške vojne mornarice: rušilca »Brook« in »Martin«, korveta »Gardenia«, stražni ladji »Walney« in »Hartland«, zaščitna ladja »Ibis«, skladiščna ladja »Hacla«, minolovka »Algerine«, protiletalski obrambi dodeljni parnik »Tynuwald« in nosilka letal »Avenger«. Potopljen je bil tudi krajevi nizozemski mornirici pripadajoči rušiec »Isaak Sweers«.

Buenos Aires, 3. dec. s. Iz Washingtona poročajo, da se je mornariško ministrstvo odločilo uradno naznaniti prvi del izgub ameriške mornarice med operacijami v Severni Afriki. V tem prvem delu se navaja pet transportnih ladij, ki so bile potopljene.

Buenos Aires, 3. dec. s. Ameriško mornariško ministrstvo javlja, da so bili potopljeni v novembru ob napadih podmornic med zasedanjem Severne Afrike parnik »Tasker Blise«, »Hugh Scott«, »Edward Rutledge«, ki so bili potopljeni pred Casablanco. Parnik »Joseph Hewes« je bil potopljen pred Rabatom, parnik »Lee Stown« pa je bil potopljen pred Alžirom. Med operacijami so bili poškodovani trije nadaljnji transportni parniki, en rušilec in ena ameriška petrolejska ladja.

To je prvo poročilo ameriškega mornariškega ministrstva o operacijah v Severni Afriki.

*

Ponesrečen ameriški bombnik

Buenos Aires, 3. dec. s. Iz Washingtona poročajo, da je neki severnoameriški bombnik strmoglavil na tla pri Siouxu. 10 članov posadke se je pri tem ubilo.

V Egiptu padli anglosaški novinarji

Stockholm, 4. dec. s. Londonski dopisnik »Svenske Dagebladet« poroča, da so v bitki pri El Alameinu izgubili življenje en angleški vojni dopisnik, trije ameriški in en fotograf. Razen tega so bili ol granatnih drobcev ranjeni neki Paramountov fotograf ter dva ameriška novinarja.

Angleži izpodrivajo Francoze iz Sirije in Libanona

Ankara, 4. dec. Vest, da je De Gaulle poslal v London generala Catrouxa, je na Bližnjem vzhodu vzbudila živo zanimanje. Uradna utemeljitev, češ da je general De Gaulle izrazil željo, naj bi mu general Catroux osebno poročal o notranjem položaju na Bližnjem vzhodu, ki so pod degolistično upravo, ne vzbuja vere, saj je bil vendar De Gaulle pred kratkim sam v Siriji in Libanonu in je prav gotovo zelo dobro poučen o položaju obeh dežel. Zato je verjetno, da gre za neprimerno važnejše zadeve.

Pravi razlog bi bilo treba po mnenju dobro poučenih krogov iskati v tem, da hoče imeti De Gaulle vse dokaze o angleških poskusih zadnjega časa, da se Francozi na Bližnjem vzhodu popolnoma izrinejo. Morda tudi ta verzija ni točna, a nobenega dvoma ni, da so v zadnjem času nastopile globoke spremembe v odnosih med Angleži in degolisti. Medtem ko so namreč Angleži že do pred kratkim prepustili Catrouxu vso upravno oblast, je nastala radikalna sprememba, čim je poveljstvo X. angleške armade prevzel general Holmes. Sedaj je Catroux le še upravni tehnik in nič več. Vsi pomembnejši sklepi, ki se tičejo Sirije in Libanona, so pridržani generalu Holmesu.

Sedanja libanonska vlada, ki ji je na čelu Sami bej Solh, je prevzela svoje posle dne 18. julija t. l. in zdi se, da je Solh spretnejši od svojega predniika Danka. Tako se na primer ni pomišljal upeljati davka na vojne dobičke, ki si ga Dank ni upal razpisati iz strahu pred opozicijo. A tudi Solh je zašel v težave zaradi ovir, ki so mu jih postavili na pot francoski upravitelji. Libanonski funkcionarji morajo neprestano potovati v Bagdad, da sproti dosežejo odstranitev ovir pri dobavah žita, in morajo neprestano zahtevati od angleških oblasti prevozna sredstva. Vse te ovire so vplivale tudi na notranje tržišče, na dviganje cen in pomanjkanje kruha. Prebivalstvo s strahom stopa v zimo.

Libanon, v katerem je doslej prevladovalo vrtnarstvo, se skuša sedaj osamosvojiti od Sirije tudi v pogledu žita. V ta namen je Solhova vlada stavila na razpolago kredit 50 milijonov funtov za nabavo žitnih semen itd. (Le Ultime Notizie.)

Zagreb po 700 letih

Zagreb je že 1607 dobil gimnazijo, ki so jo do časov Jožefa II. vodili jezuiti. Že 1669 je bila zagrebški Akademiji priznana stopnja univerze z bogoslovno, filozofsko in pravno fakulteto, tako da bo zagrebška univerza čez dve leti lahko slavila svojo 275letnico. V začetku 17. stoletja je jezuitski kolegij prirejal na trgu sv. Marka ali sv. Katarine tudi gledališke predstave. V Zagrebu so se redno sestajali hrvatski sabori. Od 16. stoletja dalje je poleg bana imel tudi sedež vrhovnega vojaškega poveljstva, pozneje »Generalkomande« za Hrvatsko. Zadnji veliki požar je upepelil mesto leta 1731.

Toda svoj pravi procvit je Zagreb dosegel komaj v 19. stoletju. Ko je Ljudevit Gaj stopil na čelo hrvatskega preporoda, je bil Zagreb še neznatno mesto s komaj deset tisoč prebivalci. 1835 je začel izhajati prvi hrvatski časopis »Narodne novine« (še danes službeni list). Tri leta pozneje so hrvatski preporoditelji utemeljili »Narodno čitalnico«, iz katere so se razvila hrvatska prosvetna društva. Tako je bilo leta 1840. utemeljeno hrvatsko gledališče. Tedaj je nastala tudi Matica Ilirska, ki uspešno deluje že polno stoletje. Zaradi prebujene hrvatske narodne zavesti so prenehali vsi prepiri med Gornjim mestom in Kaptolom. Hrvatski sabor je soglasno sklenil jeseni 1847, da se namesto latinskega uvede hrvatski službeni jezik. Ko je na pomlad 1848 prišlo tudi v Zagrebu do prevrata, sta se obe meščanski gardi zvezali v narodno stražo. Zagrebčani so slovesno proslavili instalacijo narodnega bana Jelačića, pod čigar vodstvom so jeseni krenili v vojno proti Ogrski, ki ni hotela priznati posebnega položaja Hrvatske v okviru habsburške monarhije.

Moderni Zagreb

Nasprotstva med posameznimi deli mesta so prenehala. Zaradi tega je kralj 7. septembra 1850 na predlog bana Jelačića izdal patent, s katerim je kaptolsko občino zedinil s kraljevskim mestom. Zdaj je prišlo do veljave prejšnje podmestje in tu se je začelo razvijati solobno Spodnje mesto, ki je postalo središče gospodarskega življenja. V Gornjem mestu so ostali uradi in šole. Od tedaj se je središče mesta premestilo v Ilico in na Harmico, ki je leta 1850. dobila ime Jelačićevega trga s spomenikom slavnega bana na konju, ki je tako značilen za glavni zagrebški trg. V starih časih je bil tam čudodelni izvir Manduševac, o katerem govori zagrebška legenda, in to je tudi bilo prvo ime za ta prostor, ko je bil še trata.

V Zagrebu so ves čas, začenši od prve polovice 17. stoletja, ostali fragmenti visoke šole, nazadnje še kot pravna akademija. Po padcu absolutizma je vedno bolj naraščala težnja po ustanovitvi popolne hrvatske univerze. Temelje univerzi je položil slavni škof iz Djakova Josip Juraj Strossmayer, ki je kot največji hrvatski mecen daroval v ta namen petdeset tisoč goldinarjev. Njegovemu zgledu so sledili tudi hrvatski domoljubi in mesta kakor tudi sama hrvatska deželna vlada. Tako je bila jeseni 1875 otvorjena hrvatska univerza, ki je pa šele leta 1917. postala popolna. Pozneje je mesto dobilo še Ekonomsko-komercialno visoko šolo, Visoko pedagoško šolo, Državni konzervatorij in Umetniško akademijo. Na pobudo in s podporo škofa Strossmayera je bila leta 1867. ustanovljena Jugoslavenska akademija znanosti in umetnosti. Isto tako je veliki škof daroval svoje umetnine, ki so zbrane v Strossmayerjevi galeriji slik. Pozneje je bila utemeljena še Moderna galerija slik.

Zagreb je dobil prvo železniško zvezo s svetom jeseni 1862, ko je bila izročena prometu železniška proga iz Siska čez Zagreb v Zidani most, kjer se je stmila s progo Dunaj—Ljubljana—Trieste. Ob priliki zadnjega hudega potresa 9. novembra 1880 je bilo mesto močno prizadeto. Največjo škodo je utrpela stolnica, ki so jo potem vnovič gradili v njeni sedanji obliki vse do leta 1901. s stroški dveh in pol milijona kron. Arhitekt Bolle je izvršil obnovo v čistem gotskem slogu ter je zato iz stare katedrale odstranil vse baročne oltarje in druge umetnine. Stolnica je dobila namesto prejšnjega širokega zvonika dva vitka zvonika, visoka 105 m, ki sta tako značilna za silhueto mesta. Po prvi svetovni vojni se je v Zagrebu močno razvila industrija.

Porast prebivalstva Zagreba skozi stoletja

Ko je pred sedmimi stoletji mesto na Griču doseglo svojo avtonomijo, računamo po številu hiš, da ni imelo več ko tisoč prebivalcev. Sicer so vsi popisi prebivalstva skozi stoletja precej nezanesljivi, tako da razpolagamo s točnimi podatki komaj od začetka preteklega stoletja. To ni čudno, ko so vendar še za časa cesarja Jožefa II. sodili, da popisovanje prebivalstva ni soglasno z ustavo! Prvi spisek hiš v Zagrebu je bil izvršen leta 1368. Grič in Kaptol sta imela skupno 281 hiš in najbrž okrog tri tisoč prebivalcev. Neki zagrebški kanonik je izvršil popis hiš leta 1743. in je pri tem ugotovil približno 5.600 prebivalcev. Dočim se je popis za časa Jožefa II. vršil le iz vojaških vidikov, so komaj popisi od začetka 19. stoletja dalje imeli splošni pomen. Tako so 1809 našteli 11 tisoč prebivalcev, 1846 pa 15 tisoč.

Naglo se je mesto razvijalo od leta 1870. dalje. Tako je imel Zagreb leta 1880. 30 tisoč prebivalcev, čez dvajset let (1900) je že narasel za 100% na 61.000. Enak skok je izvršil do leta 1921., ko je štel 108.675 duš. V prvem desetletju v bivši Jugoslaviji je bil prirastek 71%. Pri zadnjem službenem štetju leta 1931. je štel 185.581. Pred lansko vojno je narasel na približno 240 do 250 tisoč. Najhitrejši prirastek, ki seveda ni naraven, je Zagreb dosegel v zadnjem poldrugem letu, odkar je postal prestolnica hrvatske države. Po živilskih nakaznicah računajo, da šteje mesto najmanj 300.000 prebivalcev. Dejstvo je, da je zagrebška občina ostala v svojih najožjih in strogo mestnih mejah. V njeni najbližnji okolici se nahajajoče vasi, ki se ponavadi v drugih velemestih štejejo k središču, so vse vključene v svoje lastne občine. Celo zapadno nadaljevanje mesta, njegovo naravno predmestje, Kustošija, ima še vedno lastno občino. Zaradi tega bi lahko »Veliki Zagreb« gotovo štel še nekaj desettisoč prebivalcev več. Zlasti po prvi svetovni vojni je močno narastel tudi dotok Slovencev. Pri ljudskem štetju 1931 so jih našteli 17.627, dočim jih je danes gotovo čez dvajset tisoč.

Britski vojni ujetniki, ki so jih ujeli v Severni Afriki, čakajo, da jih odvedejo v koncentracijska taborišča

Vino pridobivajo iz kave

Vino bodo pridelovali iz kave — namreč v Ameriki. Sicer pa prinašajo daljša poročila o tem tudi nemški listi. Tako poroča »Frankfurter Zeitung« iz Buenos Aires:

Prehranjevalna znanost doseza zlasti v vojni dobi presenetljive napredke. Že dolgo vemo, da lahko pridobivamo volno iz mleka in različno blago iz stekla. Nadalje je znano, da lahko pridobivamo iz kave plastično snov, ki je baje pripravna celo za izdelovanje avtomobilskih karoserij. V Čileju so pa nedavno odkrili, da lahko iz ostankov grozdja izdelujejo nadomestno gorivo in v Zedinjenih državah je neki kemik dobil iz mleka vino nekoliko čudnega okusa. Najnovejša poročila pa govorijo, da so v Venezueli začeli pridobivati vino iz kavnih zrn.

Časopis narodnega kavnega zavoda v Karakasu zagotavlja v svojem poročilu, da je nanovo pridobljeno vino »zelo blagega okusa« in da bodo lahko poslej na vseh nasadih kave pridobivali tudi vino. Novo vino je baje tako odlično, da so se prebivalci Venezuele naglo navadili nanj, s čimer upajo prihraniti velike izdatke za uvoz vina, ki znašajo letno najmanj 2.8 milijona bolivarjev.

Če se bo ta iznajdba obnesla, bo to v veliko korist venezuelskemu gospodarstvu, kajti Venezuela prideluje dosti več kave kakor je sama potrebuje. Zlasti v sedanji dobi ne more zaradi pomanjkanja ladij izvažati dosti kave. Manj veseli bodo te iznajdbe v Argentini, kjer so upali, da bodo izvažali vedno več vina v Venezuelo. Lansko leto je šlo iz Argentine v Venezuelo nad 36.000 hekt. vina. In kaj bo z izvozom vina iz Argentine in Čileja, če bo Venezuela sporočila skrivnost o pridelovanju vina iz kave v Braziliji, kjer morajo vsako leto uničiti ogromne količine kave, da bi cena preveč ne padla? Brazilija bi ne izdelovala takega vina zgolj za lastno potrebo, marveč bi ga lahko tudi izvažala. Vse to so seveda samo napovedi. Venezuela mora s svojim vinskim pridelkom iz laboratorija šele dokazati, da je kavno vino širokemu občinstvu tako všeč, kakor uredništvu imenovanega časopisa. Če je to res in če bo tudi Brazilija začela pridobivati vino iz kave, potem bo morda — kakor pravijo v Argentini — kak kemik dognal, kako se prideluje kava iz grozdja. Tako bi bilo doseženo pravično ravnotežje. K tej zaključni opazki pa lahko pripomnimo, da pri naših Dolenjcih ni nikaka skrivnost, kako se pridobiva kava iz grozdja. V marsikateri dolenjski hiši pražijo suhe grozdne peške in zadovoljno pijejo kavo, ki jim raste na domačem trsju.

Prof. Alfonz Paulin na zadnji poti

Ljubljana, 4 decembra.

Po vrsti zaslužnih mož, ki so v zadnjem času legli v prezgodnji grob, je bela žena povedla s seboj tudi 90letnega dopisnega člana Akademije znanosti in umetnosti in meščana ljubljanskega, profesorja Alfonza Paulina.

Pogreb zaslužnega pokojnika je bil včeraj popoldne ob 15. uri. Njegovi zemski ostanki so počivali v kapelici sv. Nikolaja na Žalah, kamor so se prihiteli poslovit pokojnikovi svojci, stanovski tovariši, prijatelji in znanci ter zastopniki vseh ljubljanskih kulturnih in drugih ustanov.

Kljub občutno hladnemu vremenu se je zbrala na Žalah velika množica častilcev prof. Paulina. Pogrebne molitve je opravljal šempetrski župnik g. Alojzij Košmerlj ob asistenci. Žalni sprevod je za krasnimi venci in šopi cvetja krenil proti pokopališču. Za krsto, ki je bila posuta s cvetjem, so stopali užaloščeni svojci, za njimi pa zastopnik ljubljanskega župana, številni člani

Akademije znanosti in umetnosti, vseučilišča, Prirodoslovnega in Muzejskega društva, zastopniki drugih kulturnih ustanov in mnogi ugledi Ljubljančani ter prijatelji in znanci.

Iz pokopališke kapelice, kjer je duhovščina opravila molitve za pokoj rajnega, so zemske ostanke zaslužnega moža prenesli na novi del pokopališča. Ob grobu so zmolili poslednje molitve, nakar so prve kepe zemlje padle na zadnje počivališče pokojnikovo, od katerega so se številni pogrebci nemo poslovili.

Pismo sv. Miklavžu

»Presrčno Te prosim, svetnik Nikolaj,
usliši to prošnjo gorečo,
prinesla sem Tebi za god na oltar
te rože dehteče in svečo.

Je Miko najlepši fant naše vasi
in poje ko ptiček na véji,
srcé se mi vnelo še lani je zanj
ko bila sva skupaj na préji.

Ne briga se on za nobeno deklè
in v srcu ima ledenico,
Te prosim, preljubi svetnik Nikolaj,
vrižgi mu za mé plamenico.«

Ker prošnja je bila nedolžna takó,
uslišal svetnik jo je Niko,
predpustom sta šla pred poročni oltar
Alenka in zali fant Miko.

Mara Tavčarjeva

Pogled na današnji velikomestni Zagreb

KULTURNI PREGLED

Fantazijsko in stvarno čtivo

Ob priliki ankete, ki jo je ondan priredila Šentjakobska knjižnica med svojim občinstvom, se je izreklo nekaj glasov zoper leposlovje. Lahko si kar zamislimo resnega gospoda, ki gleda z nekim prezirom na bralca romanov in posebej še poezije. Kako smešen človek! — dopoveduje samemu sebi, uživajoč v samozadovoljstvu umovernega in znanstveno izobraženega človeka. — Potaplja se v izmišljeni svet fantazije, v morje črk, ki so bile postavljene samo zato, da se zabavajo ljudje lenih možgan, tista nekritična množica, ki ji nedostaje znanstvenih pogledov v življenje! Če že čitam, imam najrajši poučne, zlasti še znanstvene knjige. Ne morem si misliti, da bi me mogla še kdaj zamikati ta čudna fantazijska literatura, ki je tolikaj všeč večini čitateljev!

Gospod, ki tako modruje in iz občutka svoje umstvene vzvišenosti odklanja leposlovno čtivo, ni posameznik: je tip v nekem smislu star, v slehernem kulturnem okolju prisoten tip. Morda je prav, da se zaustavimo ob njem kot posebno značilnem spremljevalcu naše dobe, ki hoče biti materialistična v življenjski praksi in delno tudi v teoriji. Nekateri ljudje tega tipa so že zdavnaj obsodili kot neresno početje vse, kar se ne da strniti v nekaj znanstvenih ali celo matematičnih formul in kar nima neposredne zveze s stvarnimi potrebami človeškega življenja. Njem ni priskutna samo poezija v raznih svojih oblikah, marveč tudi umetnost sploh: to posnemanje narave ali prazno igračkanje z domišljijo. Nevšečna jim je takisto filozofija, ki da samó špekulira s pojmi in — kakor metafizika — lovi v temi črno mačko.

V nečem moramo priznati vsaj pogojno nazore takih ljudi. Namreč v tem, da odklanjajo plehko čtivo, vso tisto »požiranje« knjig zaradi samega kratkočasja, tisto ničevno iskanje prazne in nesmiselne »zabave« v najnavadnejšem pomenu besede. Dejal sem: samo pogojno, zakaj tudi izrazito zabavno slovstvo dobi takoj večji kulturni pomen, če pogledamo njegovo funkcionalno vrednost. Če se namreč vprašamo, kaj pomeni tako čtivo za množico, kakšne pobude daje njenemu duševnemu življenju in koliko odvrača ljudi od drugih, osebno in socialno morda celo škodljivih dispozicij z razpoloživim časom. To, kar z individualnega stališča res ni kaj dosti vredno, je lahko v množici, kot sociološki pojav, potreben in kar važen pogoj nekega višjega, duhovno pomembnejšega življenja.

Toda, ostanimo pri samem »nasprotju«; znanstvena knjiga — leposlovje. Charles Darwin je bil nesporno prirodoslovno zelo razgledan, eksakten, natančen človek. Združeval je v sebi veliko učenost pozitivističnega stoletja. Toda v svojih spominih priznava, da je živel preveč enostransko. Obžaluje, da se ni bolj in pogosteje bavil z rečmi, ki se tičejo čustvene strani človeške narave; da ni prebiral leposlovnih knjig, poezije in se naslajal na proizvodih drugih umetnostnih vrst. V tem čutimo ne le odpor strokovnjaka zoper tisto duhovno osamljenost, ki je združena s preozkim krogom »strokovnjaštva«, čutimo ne le težnjo po univerzalneiši duhovni obrazbi, marveč tudi obžalovanje moža, da ne živi zadosti »iz polnega«, t. j. da se ne udeležuje tistih rahlih, tankočutnih užitkov, ki jih nudi inteligentnemu človeku umetnost, torej v njenem okviru tudi čtivo dobrih slovstvenih stvaritev.

Odtod prehajamo skokoma k Goetheju in njegovi misli, da bi moral človek vsak dan prebrati kako lepo pesem (ali nekaj strani dobrega proznega dela), čuti kaj dobre glasbe in videti kako krasno sliko. Goethejev migljaj ne pomeni, da je s tem še nasičen človekov duh, kakor telo z vsakdanjim kruhom; prej bi mislili na učinek vitaminov, na nekaj, kar daje skrite impulze našim duhovnim in duševnim energijam. Tudi Goethe in človek »goethejevskega tipa« ima mnogo znanstvene izobrazbe ali čuta za vrednost njenih spoznav; sam Goethe se je bavil s preučevanjem rastvoslovnih pojavov in je utemeljil celo teorijo o barvah. Vendar je bilo njegovo notranje življenje bogatejše in skladnejše, kakor Darwinovo. Goethe je imel svoje življenjsko središče v svetu estetskih vrednot. Darwin v svetu naravoslovnih spoznav; medtem ko je Darwina le-to skoraj popolnoma izčrpalo, je bil Goethe življenjski umetnik in je znal odkrivati protiteže svoji tvorni domišljiji in estetskemu ugodju v izrazito intelektualni zaposlitvi z naravoslovnimi pojavi. V tem uravnovešanju umstvenega in čustvenega sveta, v skladnosti med svobodno fantazijo in metodičnim znanstvenim iskanjem, v ubranosti duha in duše je temelj tiste notranje harmonije, ki odlikuje Goetheja in označuje tip — postavimo — goethejevskega človeka.

Nihče izmed nas ne more biti Goethe ali Darwin, toda večkrat v življenju bi se bili morali zamisliti v problem človekove notranje harmonije, v pota in smer našega duhovnega življenja. Močna, morda še neprecenjena in neprecenljiva življenjska sila je uskladnjevanje kontraslov. Človek se lahko vse življenje uči te veščine, ki sodi v najtežjo umetnost; umetnost življenja. Kdor si ne ume ustvariti v lastni notranjosti takih živih in rodovitnih kontrastov ter jih potlej organizirati v sklad, — večno nemirni in zato večno plodni sklad, — ta ne more reči, da je doživel v sebi vso veličino in lepoto človeškega življenja. Enostranski duhovi so — če ne gre za take izjemne genije, kakor je bil prav Darwin — notranje prazni in življenjsko polovičarski ljudje.

Kaj skupnega imajo te misli z vprašanjem leposlovja? Hotel sem se ustaviti pri tipu odklanjajočega znanstvenika ali ljubitelja znanosti; prav za prav pri tipu čistega intelektualca z njegovim močno razvitim utilitarizmom. Pri tipu — recimo — Bazarova, kakor ga je opisal Turgenjev. V višini, kjer gre za izjemne ljudi, je tak človeški primerek velik, toda na povprečni ravni je kar vreden pomilovanja. Z njim je tako, kakor z nemuzikalnim človekom, ki mu je sama narava zaprla velik vir plemenitega užitka. Močna poetična dela so stvaritve genialne, vendar disciplinirane fantazije, umetniške vpodobitve in tako rekoč nadaljevanje življenjske resničnosti, ona so vzpodbujevalke velikih sanj in nadej, odkriteljice novih resnic, novih obzorij in novih možnosti. V njih so rodovitno, vzpodbujevalno učinkujoča nasprotja zgolj »stvarnemu«, zgolj možgansko-razumskemu gledanju in mišljenju; kot taki kontrasti so kar neogibna hrana duhu in duši, ki hočeta doživljati samega sebe iz polnega. Fantazija je ena najčudovitejših sil v stvarstvu in neprestano ustvarjalka človeka — nadanimaličnega, duhovnega bitja. Ne samo, da je ni mogoče pregnati iz znanosti, kjer prav ona krči nova pota; fantazija je edina sila, ki je z njo človeštvo osvojilo svet in daló naravi bitje, v katerem se sama spoznava. Prav zaradi tega so duševno neizlikani in duhovno zaostali tisti ljudje, ki iz upravičenega zaničevanja slabe literature odklanjajo tudi dobro; tisti, ki škodujejo lastnemu duhu tako, da mu odtegujejo hrano, od katere raste in živi najlepši primerek človeka: harmoničen, v samem sebi bogat, duhovno razgiban ustvarjalen človek.

Dva svetova v operi „Thais“

Iz režijskih opazk Cirila Debevca

Spodobno in pravično bi bilo, če bi članek o operi začeli z razpravljanjem o glasbi. Tako bi bilo spodobno. In pri Mozartu ali Verdiju drugače sploh ni mogoče. So pa tudi opere (resnično, zelo malo jih je), kjer se mi zdi, da so besedila umetniško močnejša od glasbene obdelave. Tako n. pr. »Thais«, kjer besedilo (kljub dramaturgičnim nedostatkom in nekaterim razvlečenim mestom) ali še bolje: vsebina s svojo strahotno doslednostjo in brezobzirno stvarnostjo — vsaj za moje občutje — mogočno nadkriljuje sicer bogato in slikovito, a vendar za to idenjo dramo nekoliko presladkobno in muckasto-laskajočo, žensko mehkobno glasbo.

»Thais« — napisana po znamenitem romanu ostrega, a duhovitega in odkritosrčnega zasmehovalca Aanatola Francea — ni samo na vso moč zanimiva, temveč je tudi težka tragedija velikih dimenzij. Priznam pa, kar spočetka, da me o tem ni mogla prepričati nobena dosedanjih sicer resda maloštevilnih predstav, kar sem jih videl (s pariško vred), kjer so bili očividno vsi izvajalci z režijo vred zaposleni s popolnoma drugotnimi učinki (veliki glasovi, pevske bravure, razkošje scene, tehnični triki, pestrost baleta, in res prvovrstnega a vendar čisto zase svirajočega orkestra) kakor pa z zgradbo dramske vsebine ali celo oblikovanjem celotne, na videz skrite ideje.

Poskusil bom torej — na slepo srečo, da se mi ponesreči — prikazati vsebino tega dela tako, kakor sem ga doumel in občutil pri svoji režiji jaz. Mogoče bodo nekatere stvari na ta način osvetljene pravilnejše, mogoče bodo predvsem nepristrastneje izstopile in bodo po modri in zreli presoji v svoji globoki zmotnosti gotovo človeško kakor tudi duhovno mnogo bolj pretresljive in, v nekem globljem pomenu, tudi morda poučne.

Dva svetova je postavil pisatelj nasproti. Dvoje različnih svetovnih naziranj, dvoje nasprotujočih si življenjskih čustvovanj: na eni strani krščanstvo s svojim asketstvom, na drugi poganstvo s svojim čutnim razkošjem. Za oba različna svetova si je izbral tudi dvoje različnih okolij, dvoje raz-

Dober Miklavžev nasvet!

Za Miklavža so najprimernejša praktična darila trajne vrednosti kakor: pisalni stroj, gramofon, dobra nalivna peresa, žepni notesi in mape.

Najlepšo izbiro pisalnih strojev, gramofonov ter plošč, nalivnih peres Parker, Montblanc, Aurora, Zemax, Everest itd. ter notese in mape v starinski kožni imitaciji — Vam nudi po najnižji reklamni ceni t, t. EVEREST.

Pred nakupom si oglejte razstavljene predmete v izložbah tt. Everest, Prešernova 44.

Kronika

• **Šestdesetletnica zdravilišča Abbazia.** Pred 60 leti je takratna južna železnica nakupila vilo in park Angiolino v Abbaziji. To je bil pričetek izvajanja prav širokopoteznega načrta, po katerem se je tu razvilo sloveče tujskoprometno in kopališko središče. Leta 1882 je ravnatelj južne železnice Schüller sklenil kupčijo z grofom Chorinskim, kateremu je bil imenovano vilo in park prodal fiumanski patricij Iginio de Scarpa leta 1875. Vila je pozneje z razvojem Abbazie bila razširjena in so v njej prebivali razni člani avstrijskega dvora in visokega plemstva.

• **Prvo predsedstvo slovaške akademije.** S posebnim zakonom ustanovljena slovaška Akademija znanosti in umetnosti v Bratislavi je dobila svoje prvo predsedstvo. Za predsednika Akademije je bil imenovan rektor slovaške tehnike prof. dr. inž. Franc Valentin. Za podpredsednika pa sta bila imenovana dekan katoliške teološke fakultete dr. Spesz in prodekan evangeljske teološke fakultete prof. dr. Bakos.

• **Ogromne novembrske gobe.** Nemški listi poročajo iz Linza, da je bilo v novembru po tamošnjih gozdovih toliko gob, kakor jih že davno ne pomnijo niti v zgodnji jeseni. Na področju Mrtvega pogorja pa so med gobami našli dva prava orjaka, katerih vsak je tehtal poldrug kilogram. Gobi sta bili popolnoma zdravi. Iz dejstva, da so užitne gobe tako pozno priklile iz zemlje, kmetje po svojih izkušnjah sklepajo na milo zimo.

• **Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaji pričnó 5. decembra.** Najuspešnejša desetprstna učna metoda. Vaje po diktatu, vaje v spisovanje pisem, uradnih vlog, prošenj, računov, tiskovin itd. Specialna strojepisna šola: največja moderna strojepisnica, stroji raznovrstnih sistemov. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake-inje posebni oddelek. Novi tečaji tudi za knjigovodstvo, stenografijo, italijanščino, nemščino itd. Izbira predmetov po želji. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Prospekti s slikami na razpolago: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.**

IZ LJUBLJANE

u— **Predavanje italijanskega znanstvenika.** Dr. Corrado Gini, dekan fakultete za statistiko, demografijo in zavarovalstvo vseučilišča v Rimu, bo v soboto dne 5. t. m. imel strokovno predavanje o novejših strujah v statistiki (moderni indirizzi della statistica) v okviru juridične fakultete vseučilišča v Ljubljani in sicer ob 10. na vseučilišču na Kongresnem trgu.

u— **Zbiranje starih oblek.** Uslužbenci urada za razdeljevanje živilskih kart so po naročilu mestne občine ob razdeljevanju živilskih nakaznic za mesec december opozarjali premožnejše sloje na njihovo sveto dolžnost človečanske vzajemnosti, da se v teh zimskih mesecih spomnijo siromašnejših slojev z oddajo že ponošenih oblek in starih olej. Darovalci so naprošeni, da izročajo svoje darove v Frančiškanski ulici 6, Kopunovi ulici 14, v Žibertova ulici 17, Ob Ljubljanici 29, ali pa naj sporoče svoj naslov v osrednji pisarni v Puccinijevi ul. 9.

u— **O voluharju in zajcu** čitamo v najnovejši številki »Domovine« opozorilo, ki ne velja samo podeželskim sadjarjem, marveč tudi onim v mestu, še zlasti pa v bližnji gajev. Voluhar in zajec sta jeseni in pozimi najhujša škodljivca, ki ogražata manjše sadno drevje. Voluhar uničuje korenine, njegovo pogubonosno delo zakriva zemlja. Zajec pa gloda mlada debla. Voluhar se jeseni in v zgodnji zimi seli s polj in travnikov v sadovnjake. Treba je nastaviti pasti ali pa zastrupljeno vabo. Zoper zajca pa je treba oviti debla s slamo ali koruznico, ali pa jih obložiti z lubjem, leskovimi palicami, trskami ali s čemerkoli, samo da bodo mlada debla dobro zavarovana pred ostrim zajčjim zobom. To je potrebna tlaka, dokler ne bodo sadjarji svobodno pokončavali zajca.

u— **Mraz je popustil.** Ko nas je v petek zjutraj pošteno uščipnil mraz, saj smo imeli nič manj kakor —5° C, smo menili, da bo trajal dalje časa. Toda spet se je vreme nekoliko odjužilo. V petek je bilo sicer ves dan prav hladno in se je živo srebro dvignilo komaj za pol stopinje nad ničlo. Toda včerajšnje jutro je spet prineslo omiljenje in se je živo srebro ustavilo natančno na ničli. Dan je bil siv in je v zraku spet zadišalo po snegu.

u— **Vse posetnike ponedeljkovega simfoničnega koncerta opozarjamo**, da bo začetek točno ob 18. uri. Zato prosimo, da pravočasno zasedejo svoja mesta v dvorani. Med izvajanjem posameznih točk vstop v dvorano ni dovoljen. Vstopnice za ta koncert so že vse razprodane.

u— **Ravnateljstvo Drame potrebuje gramofonsko ploščo** s posnetkom tenorske arije iz III. dejanja Verdijevega »Othella« (Desdemona, Desdemona). Ako ima kateri ljubitelj Drame to ploščo, ga vljudno naproša ravnateljstvo, da jo proda ali pa posodi upravi gledališča.

USNJENA LISTNICA z notesom

najprikladnejše darilo za vsakogar.

M. TIČAR,

Šelenburgova ul. 1 — Sv. Petra c. 26

u— **Velikodušen dar.** Gospod inž. Maček Stanko je daroval društvu za vzdrževanje otroške bolnice v Ljubljani za najnujnejše potrebe bolnice znesek lir 1000. Za velikodušni dar se mu odbor društva najlepše zahvaljuje.

u— **Zahvala.** Odbor društva za vzdrževanje otroške bolnice v Ljubljani se najlepše zahvaljuje zdravnikom otroške bolnice, ki so darovali društvu lir 350 namesto venca na grob umrle gospe Terezije Kolar, matere primarija otroške bolnice g. dr. Kolar-Kačar.

u— **Za mestne reveže** je podaril g. **Vladimir Premrov** iz Martinjaka pri Cerknici namesto venca na grob pok. ge. Javornik Ane iz Žalne, 500 lir; g. **Anton Rojina** iz Slomškove ulice pa je podaril namesto venca na grob sosedu g. Jerneju Černetu 150 lir; v počastitev spomina g. inž. Miljutina Jelačna sta darovala uradnika tovarne Jelačin & Komp., **Jakob Klemenc** in **Vlado Zupan**, 300 lir. Mestno poglavarstvo izreka vsem darovalcem najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih.

u— **Odtegovanje davka od božičnic in trinajstih plač.** Davčna uprava za mesto v Ljubljani sporoča: Ker mnoga podjetja v tem mesecu izplačujejo svojim nameščencem trinajsto plačo, božičnico itd., opozarjamo vsa podjetja na zakonska določila, po katerih so dolžna pravilno odtegovati uslužbenski davek. Določila so sledeča: Ako so trinajste plače, božičnice itd. določene pogodbeno, imajo značaj ponavljajočih se dohodkov, ki jih je treba prištevati redni plači dotičnega meseca, v katerem se ti dohodki izplačajo. Od skupnega zneska je treba izračunati in plačati davek po čl. 95 ter vse druge sporedne davščine. Ako pa trinajste plače, božičnice niso določene pogodbeno, jih je smatrati kot dohodke, ki se pojavljajo od časa do časa in jih je zaradi tega obdavčiti po čl. 96. Ti dohodki so zavezani avtonomnim dokladam, ki znašajo 125% od cestne, to je od uslužbenskega davka. Prav tako so ti dohodki zavezani obrambnemu prispevku ter event. socialni občinski davščini.

u— **Miklavžev večer** priredi Sportni klub Vič dne 5. decembra ob 16. uri v meščanski šoli na Viču. Vhod je preko dvorišča. Za odrasle 6. decembra ob 17. uri v salonu pri Mahniču na Glincah. Sprejem daril in rezerviranje sedežev od 13. do 15. ure.

u— **Novi učni tečaji za posamezne predmete: knjigovodstvo, korespondenca, stenografija, strojepisje, italijanščina, nemščina itd. — se pričnó 5. decembra.** Nižji in višji oddelki z ozirom na predizobrazbo. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake-inje posebni oddelki. Učnina zmerna. Prijave se sprejemajo dnevno v pisarni ravnateljstva. Izbira predmeta po želji. Dnevi in učne ure dogovorno z obiskovalci dopoldne, popoldne ali zvečer. Novi prospekti na razpolago: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.**

u— **Razveselite za Miklavža vaše malčke z lepimi knjigami.** Veliko izbiro slikanic in mladinskih knjig ima v zalogi knjigarna Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ul. 3.

u— **Najdena denarnica.** Kr. Kvestura v Ljubljani, najdeninski urad, javlja, da je bila najdena denarnica z večjo vsoto denarja. Kdor jo je izgubil, naj se javi na Kr. Kvesturi, soba št. 2-a.

u— **Mizarski pomočniki, delavci na žagah** in v raznih tovarnah predelave lesa so vabljeni, da se zanesljivo udeleže organizacijsko-strokovnega sestanka, ki se bo vršil v nedeljo dne 6. decembra ob 9. uri dopoldne v tajništvu industrijskega oddelka Pokrajinske delavske zveze, I. nadstr. soba št. 5. Na sestanku se bo obravnavalo zadržanje delojemalskega sindikata v predstoječih mezdnih gibanjih. Predsedstvo Pokrajinskega sindikata delojemalcev lesne stroke.

u— **Starši, izkoristite priliko in vpišite svoje sinove in hčerke v korepetitorij.** Dnevno poučujemo vse predmete srednjih, strokovnih, ljudskih in trgovskih šol (razlaga, popravljanje nalog, izpraševanje). Važno za one, ki žele privatno napraviti razredni izpit in one, ki ne obiskujejo redno šole. Vodimo stalno kontrolo na šolah. Vpisovanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. ure. Korepetitorij, Mestni trg 17-I.

u— **Dramatsko-igralski tečaj.** Že sedaj, še bolj pa v bodočnosti boste imeli koristi, če se prijavite v igralsko-dramatsko šolo, ki se začne 10. decembra. Dnevno praktičen in teoretičen pouk. Vodijo priznani strokovnjaki. Prijavljanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16., Mestni trg 17-I.

u— **Italijanščino, nemščino, angleščino in francoščino** poučujemo po najmodernejši metodi. Začetni, nadaljevalni in dopolnilni tečaji; dopoldne, popoldne, zvečer. Novi tečaji pričnó 7. decembra. Prijavljanje dnevno od 18 do 12 in od 14 do 16, **Korepetitorij, Mestni trg 17/I.** o

u— **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2** — pričnó dne 7. decembra. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— **Nesreče.** V zadnjih dneh so pripeljali v ljubljansko bolnišnico spet nekaj ponesrečencev iz mesta in z dežele. Amalija Jančičeva, 10 letna železničarjeva hčerka iz Ljubljane si je pri padcu na stopnicah zlomila desno nogo. 4 letnemu sinu delavca Antonu Kožarju iz Ribnice je šlo kolo čez levo nogo in mu jo zlomilo. Hudo ranjene ima prste na levici 35 letni delavec Janez Godina iz Logatca. S senika je padel in dobil notranje poškodbe 53-letni delavec Valentin Starin s Fužin. Desnico v rami si je poškodovala 40 letna zasebnica Antonija Zelenkovčeva iz Ljubljane. Pri padcu na stopnicah si je zlomila levico 22 letna služkinja Marija Piklova iz Ljubljane. 9 letni sin hišarja Franc Bolha iz Hrastja je v šoli padel in si zlomil levico. 62 letni kolar Franc Leskovec iz Ljubljane pa ima ranjeno levico.

Nova mladinska knjiga

Svatba MIŠKE MIKI

Pravkar je izšla v založbi Narodne tiskarne ljubka otroška povest znanega bolgarskega pisatelja Nikolaja Fola »Svatba miške Miki« s Pirnatovimi ilustracijami. Zgodba o prelepi

kitajski kraljični in o pogumnem kraljeviču Omarju, ki je bil ubil srno gozdne vile in se je zato moral kruto pokoriti, je tako zanimivo in prisrčno napisana, da jo bodo naši otroci brali z največjim užitkom. Kraljevič Omar mora ubiti strašnega zmaja, da bo rešen svojega prekletstva. Njegova usoda, ki je usoda miške Miki, njegovi boji in uspehi, spletke in dogodivščine na kitajskem dvoru pred tisoč in tisoč leti — to je že cel roman v obliki pravljice. Okusno opremljena v polplatno vezana knjiga je zelo poceni in stane samo

10 lir

V nekem italijanskem letalskem oporišču: zadnji pregledi torpedov pred odletom torpednihletal

Z Gorenjskega

Med odlikovanci, ki so bili v prvi svetovni vojni odlikovani z zlato kolajno, je v zadnji številki gorenjskega tednika predstavljen Avgust Mali, star 45 let, ki je sicer po poklicu mlinar, vendar zdaj opravlja službo stražnika v Kranju. Dne 3. novembra 1918 je prišel v italijansko ujetništvo in se je 1. decembra 1919 vrnil domov.

Na vzhodni fronti so padli naslednji koroški rojaki: 20letni planinski lovec Karel Mortsch, naddesetnik Rudolf Fillafer, desetnik Franz Schöffl, 19letni pionir Franz Dueller in 25letni planinski poročnik Peter Thaler, ki je bil odlikovan z železnim križcem 1. in 2. stopnje in z drugimi odlikovanji. — Iz Velikovca poročajo, da je padel na vzhodni fronti 22letni desetnik Janez Pristau.

V Sori so umrli v novembru: Lovrenc Jereb, Karel Vohar, Janez Košir, Boris Arhar, Frančiška Bogatajeva in Roman Oblak

Najstarejši koroški novinar je upokojeni glavni urednik Franc Jožef Scholz, ki je včeraj praznoval 75letnico. Po rodu je z Dunaja, vendar je že leta 1894. prišel na Koroško kot dopisnik današnjega dnevnika »Tagespost«, nato pa ga je pokojni državni poslanec Dobernig postavil za urednika znanega nekdanjega lista »Freie Stimmen«. Pozneje je bil urednik uradnega lista »Kärntner Zeitung« in je leta 1930. stopil v pokoj. Kljub temu še danes suče pero.

O kmetijski razstavi v Kranju poročajo, da je bila zelo dobro obiskana in da si jo je že v prvih dneh ogledalo 5.000 ljudi. V teku tedna so prišle skupine iz raznih gorenjskih krajev. Zlasti se prebivalstvo zanima za razstavo strojev.

Učitelji in učiteljice radovljiškega okraja so imeli prvo okrožno zborovanje v novem šolskem letu v dvorani nove ljudske šole na Koroški Beli. Rektor Kaufmann iz Beljaka je predaval o novem abecedniku. Volja tržiške glavne šole Reinisch pa je predaval o vzgoji k narodnopolitičnemu mišljenju. Popoldne je bil družabni sestanek v Novakovem hotelu na Jesenicah.

Reševanje stanovanjskega vprašanja. V Celovcu so sklenili, da bodo odpomogli pomanjkanju stanovanj na Koroškem s širokopotezno gradnjo stanovanjskih barak. Dela bodo dovršena v nekaj tednih. V Celovec je prispel ministerialni direktor Wagner iz Berlina, ki je obiskal gauleiterja dr. Rainerja, nakar je z deželnim stanovanjskim komisarjem dr. Petritschem ogledal različne naselbine in stanovanja na Koroškem. Zlasti je pohvalil delavske kolonije.

V Vodicah so se poročili pretekli teden kar trije pari: Franc Podgoršek in Ivana Rosulnikova, Franc Rosulnik in Julijana Jerebova, vsi štirje iz Sela, ter Franc Gubanc z Ivano Žumerjevo iz Polja. Vsem trem Franciem in njihovim nevestam so domačini toplo poželeli srečo.

V Dolu so umrli Jakob Pavčnik, Terezija Prašnikova in Francka Remičeva.

V Bohinjski Srednji vasi sta umrla Bernard Urbanc in Štefan Dijak. Poročila pa sta se občinski uslužbenec Janez Hodnik in pekovka Cilka Odrova.

Prometna nesreča. Na državni cesti pod klancem iz Mednega proti Medvodam je nedavni večer zavozil poštni avto v voznika, ki je vozil v isti smeri. Avto in voz sta se močno poškodovala. Nevarno ranjenega šoferja so prepeljali na Golnik.

Smrtna nesreča v Šmartnem. Iz Šmartnega pod Šmarno goro poročajo, da se je tragično ponesrečila pridna žena. Svojci dobre gospodinje Marije Tumove iz Tacna so bili zvečer vznemirjeni, ker matere ni bilo od nikoder. Šli so jo iskat in so jo našli v domačem vodnjaku. Podnevi je tožila, da ji je slabo. Potem je v temi na svoji poti padla v vodnjak in utonila. Bila je mirna, splošno priljubljena žena.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 5. decembra: ob 14.: **Princeska in pastirček.** Miklavžev nastop. Mladinska predstava. Izven. Cene od 12 lir navzdol Ob 17.: **Deseti brat.** Izven.

OPERA

Sobota, 5. decembra: ob 16.: **Thais.** Premiera. Red Premierski

---

ličnih ozračij: za krščanstvo samoto in puščavo, za poganstvo bujno družbo tedaj najbolj razvpitega in v grehu žehtečega mesta Aleksandrije.

Predstavnika obeh nasprotij sta najznamenitejša grška hetera in igralka Thais in puščavniški senobitski menih Atanael. Dva skrajna tečaja obeh osnovnih svetovnih doživljanj: eden obdan z vročo glorijo omamne telesne lepote, čutne bohote in krvnega spoja, drugi obžarjen s hladnim sijem mesene vzdržnosti duhovne zamaknjenosti in verske skorajda blaznosti.

Srečanje takih skrajnosti je enako trčenju brzih in težkih vlakov. In trčenje takih sil mora nujno in neizogibno dovesti do katastrofe. In ta katastrofa se odigrava v tej operi v vsej svoji čudni kombinaciji muzikalne priljudnosti in idejne strahotnosti v vsej svoji goloti in nas prevrta kljub glasbenemu občutljivemu božanju do srca in do mozga.

Thais je mlada, lepa in polnokrvna. Žejni njene čarobne prelesti in njenih sladostrastnih skrivnosti so jo v čutnem drgetu oboževali mladci, so se vroče in krvavo trgali zanjo možje, trepetali so v jalovi omami izžeti starci, pretepali so se zanjo razbojniki in mornarji, zametavali in ubijali so bogataši, vriskale so blodnice in besnele so žene, častiti meščani so se sprevračali v razuzdance, in resnobni modrijani so se spreminjali v največje norce. Sredi tega bučnega in hrupnega vrvenja, sredi tega babilonsko valujočega aleksandrinskega kipenja, sredi tega mesta, kjer sta se stikala temna zagonetnost Egipta in svetlo uživaštvo grškega svetoljubja, v tem grešnem in brezbožnem mestu je rasla, je pela, vabila, grešila, plesala, igrala in vladala opojna kurtizana, in Venerina svečenica, zloglasna božanska mamljivka Thais. Svečenici telesnega izročanja in darovanja, kraljici nagonskih naslad pa ni še nikdar doslej zavel osvežilni dih prave ljubezni, še nikdar se ni dotaknila sapica čiste pomladi njenega ubogega in žejnega in nevzbujenega srca. Sredi lišpa in bleska je njeno otroško srce samotno, puščobno in prazno. Otrok brez staršev, ki mu je bila izredna lepota, muzikalna in mimična darovitost naglavni greh; ki je bil brez pravega pojma o grehu od grešnega okolja v greh zapeljan; ki greši noč in dan, pa tega še ne ve, in se ne zave, dokler... da, dokler ne pride nekdo, ki ji ta greh pokaže, ki jo opomni in dotlej se ne zgodi nekaj... da, nekaj, kar se je zgodilo že marsikateri Thaïs, pa je bilo večinoma že prepozno ali pa — kakor pri Thais — preostro in prehudo...

Ta nekdo je v našem primeru puščavski menih iz reda senobitov **Atanael.** čuteč v svojem bistvu pogubni čar čudovite Thaïs se je z naporom vseh svojih sil odtegnil nemarni družbi in se umaknil ves razdvojen v puščavo, kjer je ob postu in strogem, svetniško vzdržnem življenju prosil Boga za pomoč in rešitev iz teh morečih težav in skušnjav. Stradal je, bičal se je in molil, da bi šli iz njega besi mesenega poželjenja. In Bog ga je slišal in ga uslišal po svoji modrosti... Toda uslišal ga je preveč: dal mu je moč, ki je bila zanj prevelika. Gorečnost te moči in strastni patos suho pojmovane ideje sta ga potegnila s seboj in ga vrgla iz vrtinca krvi v še hujše brezdno umske zmede, obupa in popolnega duševnega zloma. In zgodilo se mu je tako, — kakor se je zgodilo že tolikim Atanaelom — da se zruši v sebi in v svojem namenu, ker je imel preveč gole in brezobzirne idejne moči in ker je pogrešal čudežne milosti tistega, kar edino rešuje v temotah in zmotah življenja, to je: blagorodne luči in tihe toplote — ljubezni.

Neznani so nam smisli višjih zakonov. Včasih se nam razodenejo, včasih ne enim se odkrijejo, drugim nikdar. Božji mlini meljejo počasi in njihovi kamni so težki. Gorje mu, kdor pride mednje. — In vse se zgodi, kakor se je moralo zgoditi. Tako je zapisano v knjigi, ki je vsak ne zna brati.

Mi, ljudje božji, pa poglejmo in premišljujmo, zakaj je bilo vse to tako potrebno? Zakaj ravno tako in ne drugače? Kaj je Bogu najbližje, kaj mu je nad vse dopadljivo? In če bomo kakor ribiči in kot otroci, bomo čutili: **Tisto je Bogu najbližje, kar je najbolj preprosto in najbolj čisto.** Je to glava? Ne! Je to volja? Ne! Je to kri? Tudi ne! Lahko je vse to skupaj, poglavitno pa je le in bo ostalo edinole — **to ubogo človeško srce** Iz srca pa raste — **Modrost in Ljubezen.**

Ciril Debevec

ZAPISKI

Nova razstava v Jakopičevem paviljonu

Razstavljajo slikarji Mušič, Sedej in Zonić

V nedeljo ob 10. se bo začela brez posebnega otvoritvenega akta v Jakopičevem paviljonu nova pomembna razstava: slikarji Zoran Mušič, Maksim Sedej in Jovan Zonić predstavijo občinstvu kakih šestdeset novih del, med njimi olja, gvaše in risbe s tihožitji, kompozicijami, portreti in krajinami.

Slikarja Zoran Mušič in Maksim Sedej sta obiskovalcem razstav dobro znana kot nadarjena in umetniško zrela slikarja. Sedej je dosegel lepo priznanje tudi na beneški Biennali. O Zoranu Mušiču je zadnjič izjavil slikar prof. Ivan Vavpotič, da je bila njegova zadnja razstava »vprav odkritje velikega talenta«. Jovan Zonić je živel deset let v Parizu, zdaj pa biva v Ljubljani. Razstavil bo med drugim ciklus ilustracij k znameniti pesnitvi črnogorskega kneza Petrovića Njegoša »Gorski vijenac«.

Razstava bo potemtakem izredno zanimiv pojav v našem umetnostnem življenju in je vredna največje pozornosti. V torek ob 11. uri bo imel umetniško vodstvo po razstavi prof. Ivan Vavpotič. Za otvoritev se ne razpošiljajo posebna vabila.

Jalenovi »Bobri« v lovski luči

Če J. Jalenovi »Bobri« po misli poklicanih že ne segajo dovolj visoko med kulturno sociološko ozadje mostiščarjev na nekdanjem krimskem barju in postav, ki so tam tako prirodno domišljene, pa zagotovo drži kakšno drugo njihovo prvenstvo. Še vse bolj visoko se zdi tisto njihovo prvenstvo, ki daje oddolžitev slovenskemu slovstvu s pristno lovsko zgodbo in s klenim lovskim izrazom. Mislimo namreč na tisto slovstvo, ki nam ga v primeri z drugimi kulturnimi narodi tako pošteno manjka. Na lovsko slovstvo.

V povesti »Bobri« nikakor ni glavno podajanje ljubezenskih zgodb in takih zapletljajev. Saj so tudi druge lepo domišljene prigode vzporednega značaja, ker tvorijo le snov za vsebino. Okoli njih in okoli tam postavljenih oseb se ovija in previja lov in lovsko naravoslovje. Toda slika je nemogoča, če nimamo barve in platna. Zato je »Bobrom« bistvo in vsebina le lov v vseh poglavitnih oblikah in lepota opazovanja jezerske živane in cvetane. Čas in kraj, vreme in svetloba, zemlja in voda mu dajejo barvitost in odtenek, ki gotovo nikoli ne postane šablonski. Ti pogoji pa so bili na naših tleh pred 4000 leti isti kot danes. Lov se v takratni dobi razvija nujno po istih železnih pravilih in zakonih narave kot sedaj. Seveda, odšteti moramo čisto tehniko lovnega orodja. V ostalem pa imamo še danes Karpov Neokretnih in Jelenov Ostrorogih. Toda opazovanje in spoznavanje koliščarja kot človeka je nebistveno, ker v Jalenovi zgodbi čutimo predvsem lovsko naravoslovje ter naslutimo dušo divjadi, gozda in ledine. V tem je lov bodisi na volkove in medvede, bodisi na bobra in risa ali na raco in laboda ter celo na soma tako pristen, da nam je pristoten in da ga ob čitanju tistih poglavij sodoživljamo, kakor ga je sodoživljal sam pisatelj ali lovec, ki je lovil. Pisatelj postaja naš največji naravoslovec v opisovanju lovov, naš Dombrovski v gozdu in Mitchell Hedges pri somu. In kje se nahaja meja od pravega lovca do naravoslovca? Pri Hagenbecku, Brehmu in Darwinu bi jo bilo težko zaznati, saj so vsi začeli pri lovu. Poznejše njihovo doživljanje je postalo visoka pesem ljubezni do stvarstva in naravoslovja. Jalenovo lovsko dognanje pa vzklija iz domače grude in ji postavlja spomenike še posebej. Če imajo drugi narodi bogato folkloro že od včeraj, potem moramo biti pisatelju hvaležni, da kakor v vseh svojih znamenitih spisih bogati našo nepriznano pastorko tudi tukaj vsaj danes. V njegovem doživljanju narave, lova in doma opazimo iskanje bistvenega okolja naše zemlje in doma. Povrh se mora k vsemu temu prišteti še jedri lovski jezik, ki je tako naravno domač in ki ni skovan. Njegovo izrazoslovje je preskrbno zajeto in poiskano v neizmernem slovnem bogastvu in tenkoslušju lastnega naroda. Zato uživamo dvakrat, ko slišimo losa, ki ruli. Znamenita knjiga se v lovskem oziru dviga nad povprečje in se s »Tropom brez zvoncev« odraža v lovskem slovstvu sploh.

Tudi bi ne bilo prav, če bi se kdo obregnil ob imena domišljenih postav. Kajti izbera teh imen spada odlično v svoje lovsko okolje. Saj tukaj govori edino mogoče skavtsko izrazoslovje v pomanjkanju plemensko etimoloških oporišč. Jelen—Jalan—Stag, Sivi volk in dr. Tudi nam je umevno, da so postali poglavitna vsebina povesti ravno lovi, saj so bili taki brezdvoma tudi vsemu praživljenju na mostiščarskih koliščih. Ostali so glavno še danes pri vseh primitivnih narodih počenši od mokre sibirske tajge pa tja do ognjenega otočja pingvinov ali severnih lisic na Kamčatki. Tam je v življenju lov še vedno bistvo »kulture«.

—r

Zerbonijevo dramo »Vicolo senza sole«, ki smo jo pred dnevi prikazali v »Jutru« kot posebno zanimivo stvaritev mladega pisatelja, so uprizorili te dni v triestinskem gledališču »Verdi«. Kritik dnevnika »Il Piccolo di Trieste« sodi: »V tem piscu je neka sveža in živa pesniška občutljivost in originalen način, dejal bi: perspektivičen in zadosti nov pogled na življenje. Trpljenje se spreminja v lirični izliv in le-ta v rahločutno in človekoljubno dobroto. Drama resda ne kaže v svoji zgradbi nič novega, vendar je močno osebna in nov je izraževalni način, takisto nekatere poteze dialoga ter siloviti in vneti dualizem, ki prepleta vso zadevo s kruto resničnostjo in z nežnim lirizmom...« Nova drama je imela tudi v Triestu lep uspeh.

200 milijonov ljudi žveči betel

Obala s palmami, tropska vročina, do treh četrti goli, rjavi ljudje na nabrežjih — to je dežela Malajcev. Človek bi menil, da ga je prestavilo v paradiž, kjer biva rod krasno zraslih ljudi, ki jim je sonce pobarvalo kožo z bronČenimi odtenki. Rad jih gledaš, kako stopajo s prožnim, lahkim korakom. Starec, ki ima ob pristajalnem mostiču majhno stojnico, v kateri prodaja gumbe iz školjkovine in koral, zna tudi nekoliko drobcev evropščine. Toda kaj je to? Ko je odprl usta v prijazen režaj in se mu je sijajno, neoporečno zobovje zasvetilo iz njih, opaziš s presenečenjem, da so

zobje obdani s krvavordečo tekočino

Pri naslednjem domačinu, ki ga srečaš, je ista in čez nekaj časa moraš ugotoviti: tu ni sploh nobenega rjavega človeka, ki bi ne imel te čudne, krvavo rdeče tekočine v ustih. Ali je to kakšna zobna bolezen? To je pač izključeno, ko je zobovje drugače, kakor smo rekli, neoporečno. Ali je kakšna nalezljiva bolezen v ustih? Tudi to ni verjetno, saj so videti ti ljudje v ostalem popolnoma zdravi in krepki. Rjavi malopridnež, ki se je nastanil ob cestnem vogalu z dvema svežnjema čudnih, zelenih listnih škrnicljev, nam končno reši to uganko. Vsako krat, ko pride kakšen domačin mimo te preproste prodajalne, se ustavi ob njej in čez kratek čas preide eden teh listnih škrnicljev v njegove roke, ž njim pa še nekoliko rjavih listov, peščica nekakšnih oreškov, ki so videti kakor zdrobljeni muškatni oreški, ter

kupček belega apna.

Ko sta moža kupčijo opravila, sede kupec s tem, kar je kupil na tla, da bi si z vsem mirom pripravil svoj založaj betela. To in nič drugega je namreč tisto, kar si je kupil. V sveži zeleni list položi rjave, s katehujevim ali gambirjevim sokom pripravljene, aromatične liste betelovega ali žvečilnega popra ter jim doda zdrobljenih plodov arekove ali betelove palme. Potem zeleni list zavije, konec tega zvitka ovlaži s koralnim ali školjkovim apnom in ga odgrizne. Z vidnim ugodjem prelaga nato ta grižljaj v ustih iz kota v kot, ga žveči in prav kmalu mu betelov sok pobarva dlesni in slino krvavo rdeče.

Okroglo 200 milijonov ljudi žveči betel. Od Velikih Sundskih otokov preko Malake, Zadnje in Sprednje Indije do Inda ne najdeš ljudstva, ki bi ne bilo vdano temu uživanju.

Moški in ženske vseh starosti,

vsakega stanu, vsakega plemena, vsake veroizpovedi poznajo ta užitek in vdajajo se mu običajno s tolikšno pobožnostjo, da jim ne pride grižljaj niti v najtežjih trenutkih iz ust. In če so to kdaj izjemoma zgodi, tedaj ve to ceniti vsakdo kot žrtev, ki je vredna priznanja. Na Filipinih smatrajo tamkajška dekleta snubitev za posebno iskreno, če se snubač toliko premaga, da vzame v tem položaju betelov grižljaj iz ust.

Če neko navado gojijo

neprekinjeno že dve tisočletji in pol

— kajti betelove liste omenja že najstarejša, v jeziku paliju sestavljena listina iz leta okrog 500. pred našim štetjem s Cejlona — mora imeti pač svoje dobre strani. In res so odlični farmakologi in toksikologi, raziskovalci zdravilnih snovi in strupov, ugotovili, da je trajno uživanje betela dosti nedolžnejše nego n. pr. uživanje tobaka in alkohola. Žvečenje betela ima ob posebnem načinu prehrane južno- in vzhodnoazijskih ljudstev celo neki zdravstveni pomen. Tista ljudstva se hranijo pred vsem z živili, ki vsebujejo malo dušika in po tej hrani se jim v želodcu kaj rada nabere kislina. Proti temu učinkuje apnati, alkalični betelov grižljaj, ki odišavi razen tega sapo in zmanjša splošno telesno izhlapevanje. Kislino veže, krepi želodčno sluznico, poleg tega pa je tudi

dragoceno varstvo zoper nevarne želodčne in črevne bolezni,

kakor grižo itd.

A to še ni vse. Arekolin, ki ga nahajamo v arekovem orešku in ki je podoben olju, rahlo spodbuja osrednje živčevje, tako da se človek po pametnem uživanju betela počuti svežega in vedrega — pod pogojem seveda, da se je tega uživanja že privadil. Kdor ga pa poskusi prvič, se mu lahko zgodi kakor tistemu šolarčku, ki hoče dokazati, da je že mož in prižge prvo cigareto. Na vsak način pa bi bilo

napačno, če bi hoteli uživanje betela obsoditi

kot nekaj škodljivega. Kdor je gledal dežele daljnega Vzhoda s svojimi očmi, se bo moral marveč začuditi, da so tu že pred tisočletji in povsem nagonsko našli razmeroma nedolžen pripomoček zoper utrujenost od tropske vročine in tudi zoper nevarnosti, ki jih prinaša s seboj enolična in skopa prehrana teh dežel.

Malajski tipi s Filipinov

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

546. Kaj je »Pančatantra«?

547. Med kakšne tkanine spada klobučevina?

548. Zakaj so zdravnike, zlasti podeželske, imenovali nekoč »padarje?«

*

549. Kateri dar nam kaže ura?

V zgornji sliki je vstaviti po številkah v smeri kazalcev črke tako, da bodo pomenile:
I, IV, IX, XII velelnik,
VIII, IX, X oporo drevesa,
I, V, VI, XI, XII znano goro v Aziji,
I, III, VI, VII, VIII shrambo za seno,
I, V, VI, XII mesto v Hrvatskem Primorju
VI, IX, XII največjo ptico,
I, IX, X rudninsko začimbo,
II, V, VI, IX pijačo.
Po pravilni sestavi dobimo naposled ime svetnika, ki bomo pravkar praznovali njegov dan.

•

550. Križanka

Vodoravno: 1. kratica za sveti, 3. najvišja gora v Afriki, 11. enota za merjenje plinskih pritiskov, 13. pikajoča žuželka, 15. suženj, 16. žensko ime, 17. časomer, 18. ud, 19. spremljevalec, pristaš, 21. moško ime, 22. očka, 24. oljke, 26. ime raznih japonskih državnikov, vojščakov in umetnikov, 27. kazalni zaimek, 28. iglavec, 30. osebni zaimek v množini, 31. aktualna reka, 33. nemški predlog, 34. imovit, 35. patrona, 37. popust, 40. ravnina, 42. polagalec razstrelilnih nabojev, 43. zadrga, 45. tujka za tekmeca, 47. pripadnik divjega azijskega ljudstva, 48. eksotična ptica, 50. moško ime okrajšano, 51. čebelni izdelek, 52. tujka za geslo, 53. karta, 55. del obraza, 56. arabski člen, 57. iz lesa, 58. prislov, 60. povratni zaimek, 61. malikovalci, 62. gnusen, 64. hujskač, 65. obrok hrane, 66. človek brez pameti, 68. dražesten, 69. moško ime, 71. področje, okrožje, 73. oče v starejši obliki, 74. spodbujevalnica, 75. vrsta papige, 77. morska žival, 78. japonski denar, 79. prvi vinogradnik, 80. zategnjen vzklik, 81. mutast, 82. o m, 83. gora v Himalaji, 84. znak za prvino.

Navpično: 1. glasbena oblika, 2. celota, 4. znak za prvino, 5. svetopisemska oseba, stara uteč, 6. srbsko moško ime, 7. žensko ime, 8. moško ime po domače, 9. pripadnik starega ljudstva ki nam je znano iz Finžgarjevega zgodovinskega romana, 10. znak za prvino, 11. japonska vas, kjer izdelujejo dragoceno vrsto porcelana, 12. pristaniško in trgovsko mesto v državi Washington, 14. turški odličnik, 17. švicarski kanton, 20. poziv, 23. gozdar, 25. dentist, 28. glodalec, 29. vojna (srb.-hrv.), 31. darilo, 32. novinec, 34. dežela ob Temešu, 36. očiten, 37. tekmec (tujka), 38. naselbina, 39. večji vodni tok, 41. gora, 42. izvrševalec masaže, 43. pobožen, zvest, 44. romanski člen, 46. iz lesa, 48. pozamentnik po naše, 49. židovsko moško ime, 52. oseba iz slovenske epske narodne pesmi, 54. zbor, zbornica (srb.-hrv.), 57. iskalec, zasledovalec, 58. vas pri Ljubljani, 59. šahovski mojster, 61. oblika glagola počiti, 62. prizorišče, 63. nedolžen (srb.-hrv.), 64. v taktu odigravajoče se gibanje, valovanje i. t. d., 67. otok v Sredozemskem morju, 68. svojilni zaimek v sklonu, 69. Peter v italijanskih sestavljenih moških imenih, 70. glavno mesto francoskega departementa, 72. del človeškega telesa, tudi del vzvoda, 74. vzklik ki posnema živalski glas, 76. tekočina, zlasti gostejša, 79. predlog.

Pripomba: Za olajšavo rešitve smo vložili tri poljubne besede v navpičnih vrstah.

* * *

Rešitev nalog 3. t. m.:

541. Melodrama ali po naše spevoigra je deklamacija z ilustrirajočo instrumentalno glasbo.

542. Sirene so bile starim Grkom prvotno duhovi umrlih, po Odiseji pa morske deklice, ki so mornarje, ki so pluli mimo, zvabljale s svojim petjem, da bi jih umorile.

543. Grška beseda simbolon pomeni dogovor (dogovorjeno) znamenje, znak, podobo (prispodobo). Znani so verski in politični simboli. Simbolika vobče je nauk o rabi simbolov.

Simbolika barv je tolmačenje njih pomena za razne življenjske razmere (prilike), pojme in duševna razpoloženja. Simbolika barv, ki so jo poznali že v starih časih, se je tekom dob in pri raznih narodih spreminjala. Pri večini kulturnih narodov se je ustalila naslednja simbolika barv:

Belo je znak čistosti in nedolžnosti, pri nekaterih narodih tudi žalosti (žalovanja). Črno je znak žalosti, noči in zlonamernosti.

Rdeče pomeni življenje, ogenj in žar sonca, kakor tudi strastna čustvena izražanja (ljubezen, veselje, jezo).

Škrlatno je izraz veličastva.

Rumeno je izraz zavisti in sovraštva. Zlatorumeno je simbol sonca, bogastva in razkošnega veselja.

Zeleno je znak upanja, tudi nezrelosti (»zelenec« = nezrel mladenič).

Modro je znak zvestobe in stanovitnosti, tudi ničnosti in nadnaravnosti.

Pomen vijoličastega se menja, znači lahko žalost, starost, odpoved (odpove, odreče se čemu), znači pa tudi mirno všečnost (zadovoljno ugodje).

*

544. Še ena z novci

Z novcem F skočiš na novec I, z novcem C na novec G, z novcem K na D, z B na E in z A na H.

*

545. Za računarje

V 3 urah. Rezultat dobite lahko z naslednjim prevdarkom: Če pokosi travnik 8 hlapcev v 9 urah, bi pri enakem delu 4 hlapci potrebovali 18 ur, 12 hlapcev pa 6 ur in bi ti pokosili v vsaki uri eno šestino travnika. Če pokosi travnik 9 dekel v 10 urah, bi pri enakem delu 3 dekle potrebovale 30 ur, 15 dekel pa 6 ur in bi te pokosile v vsaki uri eno šestino travnika. Pri istočasnem delu pokosi 12 hlapcev in 15 dekel v vsaki uri dve šestini t. j. eno tretjino travnika in je travnik pokošen v treh urah.

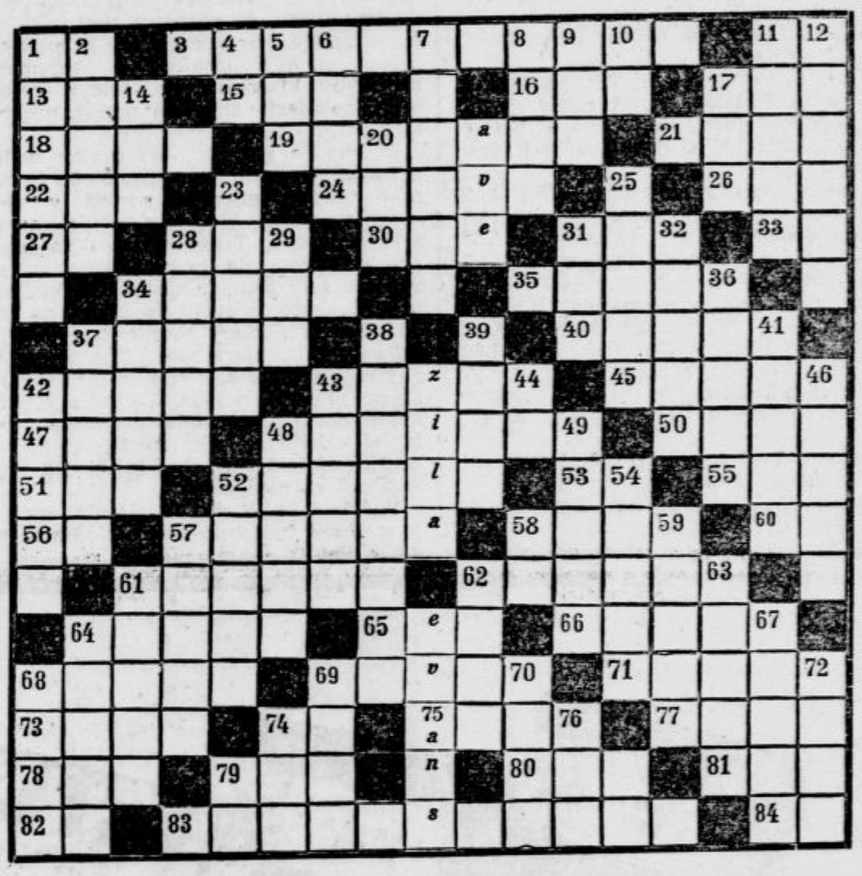

Mladi Jutro

Bratovi čevlji

Božo se je počasi izprehajal po ulici navzgor, ko zagleda na križišču svojega prijatelja Stanka.

»Počakaj!« zavpije in kmalu sta bila skupaj. Stanko je nosil v roki par velikih moških čevljev.

»Bratovi so. Od čevljarja jih nesem!«

»Daj jih malo sem. Poizkusiva, kdo jih vrže višje!« Poizkusila sta in z vrvico zvezana čevlja sta pač več kot dvajsetkrat odfrčala v zračne višine, iz katerih sta se

redno vračala. Le ko jih je Božo spet silno zavihtel in odgnal s tako silo, da se je sam skoro prekopicnil, pa ni bilo več čevljev nazaj. Razborito so binglali na žici, ki služi za telegrafski promet. Kaj lepo jih je bilo videti kako so se zibali v jasnih višinah modrega neba in dečka bi se prav rada smejala ko bi le vedela, kako jih dobita zopet nazaj, ker je Stankov brat že čakal nanje in je imel sila težko roko za svoje mlajše sorodnike.

Poskušala sta na vse mogoče načine s kamenjem, palicami in poleni, spraviti uhajače v zračne gugalnice — a vse zaman. Nabralo se je tudi že nekaj otročajev in drugih ljudi, ki so zijali in so in se škodaželjno muzali. Prišel je končno tudi dolgi Korle, ki je bil moral izvedeti novico, ker je privlekel s seboj dolgo lestvo. Korle je bil namreč član požarne brambe in trški nočni čuvaj. Zlezel je na postavljeno lestvo in snel preganjano obuvalo.

A preden ga je izročil krivcem, jima je podaril v odkup za svoj trud še vsakemu po eno sladko okoli ušes.

A Stanko se ni upal dati čevljev bratu, ker mu je bil Božo natvezil, da so električni in da se brat Lojze pri priči ubije, če jih obuje.

Zato jih je dolgi dve uri močil v potoku za trgom in ves ostali popoldan pazil nanje, ko so se sušili na sosedovem plotu in še danes se jezi, če ga dražijo s »čevlji na žici«.

Mladim risarjem

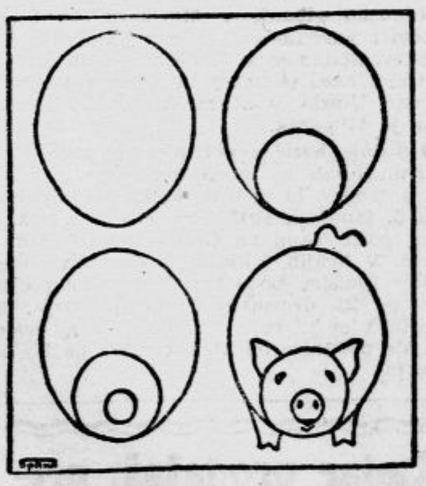

Spodnja slika vam pokaže, kako napravite iz jajčka rejenega prašička.

Vladimir:

Njen Miklavžev večer

Drobne, kakor kristali se lesketajoče snežinke so se poigravale v svetlobi velike obločnice in neslišno padale na ulico pred bogato izložbo. Koliko igrač je bilo za velikim steklom! Neznan, skrivnosten svet za otroke, svet, ki je vse leto nedosegljiv in o katerem sanjajo mlade, neskaljene duše. Ali bodo to noč uresničene njihove želje? Ali se jih bo spomnil dobri in radodarni svetnik?

Drobna deklica v kratkem krilcu stoji pred razkošno izložbo. Od mraza zardela ličeca pritiska ob steklo in njene velike, začudene oči strme v čarobno kraljestvo igrač, kamor bi jo lahko povedel le sv. Miklavž.

Ne zmeni se za ljudi, ki hitijo po opravkih, v svoje misli zatopljeni, in je niti ne opazijo. In se tudi ne zmeni za snežinke, ki so kakor biseri obsule njeno kodralaso glavico. Oči so se ji skalile in debeli solzi sta zdrknili po premraženih ličkih.

Ali jo bo uslišal dobri svetnik? Saj ga je tako lepo prosila. Ne igrač! Odpovedala se je igračam in drugim dobrotam! Samo nečesa si tako želi. Samo nečesa ga je tako goreče prosila. In štiriletni bratec tudi.

Da bi se vrnil dragi očka.

Ali je morda prosila preveč? Ali se bo radodarni svetnik, ki se je spomnil vsako leto, ujezil?

Saj je tako dober njen očka. Za mamico, zanjo, za bratca, za vse... Kako je zmeraj skrbel, kako se je trudil, da je bilo pozimi zmeraj toplo, da so vabljivo kipele polne posode na štedilniku, da je bila mamica vesela in da mali bratec ni jokal...

Potem pa so travniki ozeleneli in drevje se je obleklo v praznično oblačilo. Sonce se je visoko povzpelo na nebo in se veselo smejalo prenovljeni zemlji. In takrat se je zgodilo. Rekli so: zdaj je pa vojna.

Očka je odšel in ni ga bilo več.

Bratec ga je potem mnogokrat klical in mamica je jokala. A očka se ni vrnil. Nič več se ni prismejal domov. Mrzlo in pusto je postalo doma, v štedilniku niso več prasketala drva, niso več kipeli lonci na njem...

Izprva so ga čakali vsak večer, ker so upali, da se bo le vrnil. Vsi trije so gledali v vrata in čakali, kdaj se bodo odprla... Zastonj. Vrata se niso odprla. Mrka in negibna so stala v svojih tečajih... Le enkrat, dvakrat so dospeli atekovi pozdravi, prav topli, in so obetali, da se bo kmalu vrnil... A ni ga bilo... Čas je hitel, počasi, počasi in silno hitro...

Ali je res pozabil mamico, njo in bratca? Ne, ni mogoče!

Pred izložbo sta se ustavila dva fantka. Gledala sta igrače in se pogovarjala.

»Vidiš,« je rekel prvi, »tisti vlak mi bo prinesel Miklavž. Oklopni vlak. In konjiča in svetlo sabljo in male svinčene vojake. Celo armado z opremo in tanki. Pa eskadrilo letal tudi in...«

»Kako veš,« je podvomil drugi, »da ti bo prinesel vse to?«

»Vem,« se je košatil prvi. »Pisal sem mu! Saj mi je tudi lani prinesel, kar sem ga prosil. Kaj pa bo tebi prinesel?«

»Za malo kolo sem ga prosil in za oklopno divizijo. Pa še marsikaj. Boš videl jutri. Če boš prišel k nam, ti bom pokazal...«

Neznana otroka sta se odtrgala od bogate izložbe in izginila v noč. Niti videla nista osamljenega dekletca, ki je začudeno gledalo za njima.

Tudi ona je počasi in premražena stopila po pločniku in misli so ji spet zarojile po glavi.

Ne, ona noče igrač. Ona hoče očka. In sv. Miklavž ga bo prinesel! Vé, da ga bo!

Leden veter je zabril okrog oglov in že se je njena čista duša potapljala v dvomih.

Kaj pa, če ga ne bo? Če je ne bo uslišal dobri svetnik? Kako žalostna bo mamica in bratec bo nadalje vpraševal po ateku. Toda, ali ni obljubil neki gospod? Tako sveto je rekel, da se bo očka vrnil... On mora že vedeti.

Morda pa je že prišel... Morda že čaka doma... In ona tava po mrzlih ulicah.

Otrok je stekel po ulici, kar so mu dale moči, da je ves razgret in zasopel planil v vežo domače hiše in se je moral odahniti, da se je umirilo razbijajoče srce.

Ko je odprla vrata, je razočarana obstala. Ni ga bilo. Mamica je tiho sedela za mizo in je bila žalostna. A bratec je s široko odprtimi očmi gledal proti vratom, kdaj se bo prikazal sv. Miklavž.

V sobi je bilo mrzlo, — na mizi je tiktakala budilka.

Potem so vsi trije sedeli in nemo čakali. Dolgo, dolgo. Zobje so jim šklepetali in spanec jih je premagoval... Mamico je že premagal. Glava ji je omahnila na mizo... Bratcu je šlo na jok...

Na vrata je komaj slišno potrkalo.

»Sv. Miklavž!« je dahnil bratec. Mamica se je prebudila in dvignila glavo.

Vrata so se odprla in v sobo je stopil mož s črno brado. V levici je imel veliko, z vrvico povezano škatlo in je bil lep kakor še nikoli, a oči so mu tako žarele.

»Očka!« so se trije glasovi zlili v en vzklik presenečenja in radosti.

Zgodovinski ukrajinski dokumenti

V Ukrajini, ki je zasedena po Nemcih, so bili najdeni zanimivi zgodovinski zapiski, katerih vrednost cenijo zelo visoko. Ti zgodovinski dokumenti segajo v dobo crja Petra Velikega, shranjeni so v harkovskih zogdovinskih arhivih. Med temi zapiski je posebno zanimiv dnevnik admirala Apraksina, ki vsebuje vsa pisma, ki mu jih je poslal Peter Veliki v letih 1703 do 1719. Pisma se nanašajo deloma tudi na reforme Petra Velikega, gradnjo vojnih ladij in utdrb, odpošiljanje mladih aristokratov v inozemstvo, da se priučijo veščini pomorskega bojevanja. Omenjeni dnevni kadmirala Apraksina vsebuje nadalje podatke o uporu donskih kozakov ter o pogodbah, ki so bile sklenjene s tujimi inženjerji, ki jih je bil povabil Peter Veliki v Rusijo, da sodelujejo pri raznih gradnjah in velikih delih.

Kako pravilno kurimo

Splošna pravila, ki nam pomagajo varčevati s kurivom

Pravilno je treba kuriti tako, da dosežemo s čim manjšo količino kuriva čim več toplote. To velja tako za drva kakor za premog. Splošna pravila kurjenja so pri vseh vrstah peči in štedilnikov enaka. Pač mora biti vedno lepo osnažena, in imeti mora zadosten dotok zraka, obenem je pa treba paziti, da nam toplota prehitro ne uide iz nje. Pri nas imamo še vedno mnogo peči, iz katerih uhaja toplota, ker niso pravilno zgrajene. Šele zadnja leta, se je začelo pojavljati vedno več praktičnih peči, izdelanih tako, da se izrabi čim več toplote za segrevanje sob. Najslabše so peči, ki se ne zapro tako, da bi ne uhajala iz njih toplota odnosno ne pritiskal mrzel zrak skozi nje v sobe, ko drva ali premog dogore, tako da ostane v peči samo še žerjavica.

Preden zakurimo v peči, je treba pepel iz nje odstraniti. Podkurimo s papirjem in trskami odnosno drobno nasekanimi polenčki. Ko to dobro zagori položimo na ogenj nekaj drobnih koščkov premoga. Pozneje ne smemo naložiti na ogenj preveč premoga. Žerjavico je treba enakomerno razdeliti v peči, ne smemo je pa premočno mešati, da ne pada skozi mrežo v pepel, ker se s tem izgublja toplota. V peč ne smemo tlačiti nobenih odpadkov, zlasti ne krompirjevih olupkov ali ostankov sočivja. To ne daje nobene toplote, pač pa peč po nepotrebnem zamaže.

Čim zgori v peči oglje, da ostane samo žerjavica, je treba zgornja in spodnja vratca dobro zapreti, pri štedilniku pa pustimo vratca nekoliko odprta. Mnoge gospodinje puščajo štedilnik zgoraj odprt tudi potem, ko ostane v njem samo žerjavica. Tako se štedilnik kmalu ohladi in mnogo toplote gre v izgubo. Če hočemo pravilno kuriti je treba tudi paziti, da nehamo pravočasno polagati na ogenj drva odnosno premog, kjti stene peči naberc v sebi toliko toplote, da se lahko soba delj časa segreva od njih. Pozabit: tudi ne smemo na to, da se svež zrak hitreje segreje kakor slab. Zato je priporočljivo čez dan večkrat malo odpreti okna, tudi če je zelo mrzlo. Kdor upošteva ta splošna pravila, prihrani precej na kurivu pa ima vendar vedno stanovanje prijetno toplo.

SPORT

Za slovo od atletskih terenov

Nov pregled najboljših letošnjih izidov na tekališčih

Bolj ko se bliža najhujši del zime in bolj ko vsak dan pričakujemo prvega snega, bolj prazna in zapuščena so naša tekališča in sportna igrišča sploh. Atleti, kolikor se ne morejo posvetiti jesenskemu vežbanju v tekih čez drn in strn, so se umaknili v telovadnice in bodo tamkaj skušali ohraniti čim več forme za prihodnjo sezono. V splošnem pa je ta čas tako — in sicer ne samo pri nas, temveč po vsem velikem sportnem svetu — da je za lahko atletiko nastopil čas kislih kumaric, ki pa med drugim omogoča vsaj sestavljanje raznih bilanc in pregledov o minuli sezoni na terenu.

Nekatere takih pregledov — ali morda celo preveč za čitatelje, ki jim številke, če so še tako zanimive, nikakor ne gredo v slast — smo že objavili na tem mestu, toda kljub temu bi hoteli danes dodati še novo sestavo, ki se nanaša samo na vrhunske svetovne izide v vseh atletskih disciplinah. Značilno je, da so se najboljši predstavniki posameznih disciplin kljub temu, da gotovo niso imeli enakih možnosti za priprave kakor druga leta, vidno izboljšali. To velja najbolj za tehnične discipline, kjer so se prerinili v ospredje nekateri nemški metalci, pa tudi skakalci so močno izboljšali lanske znamke. Tudi glede tekov so Nemci s svojimi najboljšimi predstavniki letos bolj zadovoljni, kakor so bili lansko sezono. Sicer pa je več ko zgovorna tabela sama, ki izkazuje vse najboljše uspeh zadnje sezone v tejle obliki:

100 m: Mellerowicz (Nemčija) 10.4, Strandberg (Švedska) 10.5, Osendarp (Holandska) 10.5, Lehmann (N.) 10.5, Meina (Romunija) 10.5, Ohlsson (Š.) 10.5.

200 m: Mellerowicz (N.) 21.0, Strandberg (Š.) 21.4, Monti (Italija) 21.6.

400 m: Lanzi (I.) 47.3, Ferassutti (I.) 47.7, Harbig (N.) 47.9.

800 m: Lanzi (I.) 1:50.4, A. Andersson (Š.) 1:50.8, B. Andersson (Š.), L. Nilsson (Š.) 1:51.8.

1500 m: Hägg 3:45.8, A. Andersson 3:49.0, Ahlsen 3:49.4 (vsi trije Š.).

500 m: Hägg 13:58.2, Hellström 14:25.0, K. E. Larsson 14:26.0 (vsi trije (Š.).

10.000 m: Szilagyi (Madžarska) 30:09.4, Pettersson 30:19.4, Ostbrink 30:20.8 (oba Š.).

110 m z zaprekami: Lidman (Š.) 14.2, Anet (Švica) 14.5, Thomsen (Danska) 14.5.

400 m z zaprekami: S. Larsson (Š.) 52.8, Christen (Švica) 53.9, Bjelkholm (Š.) 54.2, Bühler (Švica) 54.2.

Skok v daljino: Wagemanns (N.) 7.58, Stenqvist (Š.) 7.40, Vermes (M.) 7.40).

Skok v višino: Campagner (I.) 1.98, Langhoff (N.) 1.97), Nicklen (Finska) 1.97.

Skok ob palici: Romeo (I.) 4.17, Glötzner (N.) 4.16, Västberg (Š.) 4.10, Conchi (I.) 4.10.

Troskok: B. Johnsson 15.00, Hellstrand 14.97, Axelsson 14.88 (vsi trije Š.).

Krogla: Woellke (N.) 15.87, Bongen (N.) 15.41, Profeti (I.) 15.28.

Disk: Lampert (N.) 53.48, Consolini (I.) 51.69 (priznan je samo ta!), Tosi (I.) 51.43.

Kopje: Nikkanen (F.) 71.24, Pettersson (Š.) 70.76, Varszeghi (M.) 70.73, Pektor (N.) 70.68.

Kladivo: Storch (N.) 57.80, O. Lutz (N.) 57.68, Ericsson (Š.) 56.37.

Desetoboj: Schmidt (N.) 7280, Anet (Švica) 7078, Thomsen (Danska) 7005.

Hoja na 50 km: Bjurström (Š.) 4:26.07, H. Olsson (Š.) 4:30.27, Guglielmi (I.) 4:32.48.

Izmed ostalih disciplin, ki še spadajo v olimpijski spored, za tek z zaprekami na 3000 m ter za maratonski tek kakor tudi za obe stafeti na 4 × 100 in 4 × 400 m, ni zadostnih podatkov za pregledno primerjavo. Zanimivo je, da zavzema Nemčija med gornjimi 18 disciplinami nič manj kakor v sedmih prvo mesto, kar je spričo raznih omejitev zaradi vojne brez dvoma velik uspeh.

„Najboljša leta" za sportnika

Znani sportni strokovnjak nemški profesor dr. Nerz, ki velja predvsem za avtoriteto v nogometnem sportu, saj je bil dolga leta vodja nemške nogometne reprezentance, je pred kratkim objavil statistične podatke, ki jih je zbral, da bi ugotovil, katera leta so najboljša za nogometaša. Iz njegovega pregleda je razvidno, da so nekateri vidnejši igralci prišli v moštvo državne reprezentance že z 19. leti in so pozneje, čeprav tako mladi, kar presenetil s sijajnimi uspehi. Vsekakor je izven dvoma, da je najboljša doba za nogometaša med 20. in 22. letom starosti. Statistika, ki jo je nalašč za to sestavil prof. Nerz, kaže, da je bilo v nemških elitnih moštvih največ igralcev, starih okrog 23 let. V splošnem pa velja, da se začne pri igralcu z žogo kazati talent okrog 20. leta. Seveda je samo po sebi razumljivo, da poznamo tudi tukaj številne izjeme, kar pomeni, da je prav tako mnogo slavnih igralcev z nogometnih travnikov, ki so zasloveli šele v zrelejših letih, nekateri stari celo precej preko 30 let.

V zvezi z gornjimi skromnimi podatki o najboljših letih za nogometaša je prav tako poučen površen pogled v druge sportne panoge, kjer je slika deloma tudi zelo drugačna. Tako opažamo na primer pri plavalcih, da postaja sport v vodi zmerom bolj domena zorne mladine. Medtem ko vemo iz prejšnjih časov, da so se do vrhunskih izidov povzpenjali samo starejši letniki, posega zadnji čas po najdragocenejših lovorikah tudi mladina v najožjem pomenu besede. To velja zlasti za komaj doraščajoče zastopnice nežnega spola, od katerih so nekatere 15- ali 16-letne deklice dosegle uspehe, ki bi jih nekoč smatrali za nemogoče.

Podobno se je razvijal drsalni sport, ki je pridobil tudi celo vrsto mladih in najmlajših izvajalcev z velikimi sposobnostmi, v glavnem kot posledica tega, ker se v zadnjem času začenja mladina udejstvovati v sportu mnogo prej kakor včasih, predvsem v vodi in na ledu.

Sicer pa ne glede na vse to niso tako redki primeri, da posamezniki tudi v poznejših letih dosegajo nadpovprečne uspehe, o čemer bi se dalo največ imen navesti iz teniškega sporta. Mimo vseh teh premikanj v sportnih vrstah pa je gotovo, da so se meje za dosego — rekordov in rekordičev, če hočete — pomaknile nekoliko niže kakor so bile običajne v prvi razvojni fazi borbenih sportov. Razveseljivo je, da se po tej poti čeprav polagoma, toda za to tembolj sigurno, bližamo zahtevi, da sport nikakor ni pridržan samo nekaterim najbolj pripravnim letnikom.

Nova svetovna znamka v troskoku

Iz sportne službe agencije »Centraleuropa« posnemamo naslednjih nekaj zanimivih podrobnosti o novem svetovnem rekordu v troskoku, ki ga je nekje na ameriški celini dosegel črnec Warnstrung z neverjetno daljino 16.12 m. Naši viri vedo o tej nemajhni atletski senzaciji povedati naslednje:

Nihče izmed stotisoč gledalcev, ki so dne 6. avgusta 1936 prisostvovali atletskim tekmovanjem v olimpijskem stadionu v Berlinu, gotovo še ni pozabil ogorčene borbe, ki se je odigravala tamkaj za zmago v troskoku med Japoncem Tajino in Harado ter Avstralcem Metcalfeom, ki je bil takrat svetovni prvak. Slednji je že v izbirnem tekmovanju prišel samo do daljine 15.50, medtem ko se je Tajina povzpel do daljine 15.76 m ali samo 2 cm manj kakor do takrat veljavnega svetovnega rekorda. V zadnji seriji skokov je Metcalfe samo enkrat preskočil 15 m, njegov tekmec Tajina pa je že pri prvem poskusu dosegel znamko 16 m ter si ne samo priboril zmago, temveč obenem tudi senzacionalni rekord na svetu. Na drugem mestu je ostal njegov rojak Harada, ki je pri zadnjem skoku zabeležil znamko 15.16 m.

Toda noben rekord, pa naj bo še tako presenetljiv, ni večen. Nedavno tega je prišla vest iz Filadelfije, da je na eni zadnjih atletskih prireditev črnec Warnstrung iz Liberije zmagal v tej disciplini z neverjetno znamko 16.12 m. Če je to točno, je ta neznani atlet črne polti za 12 cm prekosil zadnji oficielni rekord Japonca Tajine in poskrbel za pravo senzacijo v atletskem svetu. Vsekakor je treba pripomniti, da je ta rekord ameriškega izvora in je treba, predno bomo še kaj pisali o njem, počakati, da ga bo potrdila tudi pristojna mednarodna federacija.

V zvezi z zadnjimi najboljšimi izidi, ki so bili kdaj doseženi v tej nekoliko zapostavljeni atletski disciplini, je vredno omeniti, da je bil na primer na prvi moderni olimpiadi leta 1896. v Atenah skok do daljine 13.725 m zadosten za končno zmago na tej svetovni prireditvi, ki je pripadla Američanu Conollyju. 36 let pozneje, na ameriški olimpiadi v Los Angelesu je prišel v tej disciplini do olimpijske zmage Japonec Nambu, ki je skočil do 15.72 m. Tri leta pozneje je že prej omenjeni Metcalfe v Avstraliji zvišal to znamko na 15.78, na zadnji berlinski olimpiadi pa je Tajina skočil natančno 16 m in spet odnesel svetovno prvenstvo v troskoku nazaj na Japonsko.

s— **Predstavniki italijanskega sporta v Berlinu. Pretekli torek sta odpotovala v Berlin predsednik CONI-a nar. svetnik Manganiello in glavni tajnik dr. Puccio Pucci, ki se bosta sestala z odločilnimi faktorji nemškega sporta zaradi zadnjih priprav za ureditev mednarodnega sportnega življenja v smislu sklepov, ki so bili med sezono sprejeti na več konferencah in kongresih med sportnimi zastopniki zavezniških držav.**

s— **Jeseniški boksarji v Leobnu.** Vsa jeseniška elita iz boksarskih vrst je bila preteklo nedeljo na gostovanju v zgornještajerskem Leobnu, kjer je nastopila v povratnem dvoboju proti domačinom. Tudi to pot so zmagali predstavniki Leobna, čeprav nekoliko tesneje kakor prvič, in sicer s 7:5. Točke za Jesenice so priborili: Zupan po krasni zmagi s k. o. in še Razinger z enakim uspehom, medtem ko je Ažman po remisu dodal še pol izkupička h končni oceni. Gorenjci niso imeli s seboj najmočnejšega človeka Baloha, ki mu je zdravnik zadnji hip prepovedal nastop. Boksarje je prišlo gledat okrog 1000 gledalcev, kar je za majhno podeželsko mesto kakor je Leoben gotovo rekord.

s— **Za Schmelingovo nasledstvo.** Glede zasedbe mesta evropskega prvaka v težki kategoriji, ki je, kakor znano, po odpovedi Schmelinga izpraznjeno, je zveza profesionalnih boksarjev v Rimu (APPE) odločila tako, da bodo med štirimi kandidati najprej izbirni dvoboji, v katerih se bosta v enem srečala Belgijec Sys in Italijan Musina, v drugem pa Nemec Neusel in Šved Tandberg. Te odločitve morajo biti znane najkasneje do 25. januarja 1943. Oba zmagovalca se bosta morala pomeriti med seboj vsaj do 25. aprila 1943.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Ptuju so umrli v zadnjem času: Natalija Jedličkova, Janez Šturm, Marjeta Senčarjeva in Erika Krambergerjeva, vsi iz Ptuja, dalje Ludvik Markoš od Sv. Urbana pri Ptuju, Franc Zelenko iz Dornove, Ludvik Vuzem iz Zavrča, Karel Šober iz Šmarječkega, Franc Soršak iz Laborja in Neža Slekovčeva iz št. Andraža v Slovenskih goricah. — V okolici Šmarja je umrla 62 letna Marija Taksova, v Prelogah pa Adolf Šramelj. Na Dobrni in okolici so umrli 75 letna Antonija Stropnikova, 11 letna Štefka Sedovnikova, 24 let-niti A. Klančnik in P. Vilharjeva. V mariborski bolnišnici so umrli: 65letna železničarjeva žena Marija Kampičeva in 16letni Franc Romec iz Jelovca. Nadalje so umrli v Mariboru: upokojeni poštni uradnik Anton Šterbak, star 67 let, upokojeni strojevodja Henrik Huber, Marija Tominškova, Peter Ulaga in 70letni upokojeni železničar Janez Geržina. V Krškem je bila pokopana kočevska priseljenka Marija Perc-Bartol, stara 56 let.

Poroke. Na Ponikvi sta se poročila posestnik Jurij Sitar-Zdolšek in Julija Pevčeva, v Šmarju pri Jelšah Jože Pekošak in Ana Ribičeva, v št. Jurju ob južni železnici Jože Koprivec in Dragica Pevčeva, Jože Konec in Pavla Cilenškova, Franc Flendre in Jožefa Lavbičeva. Na Dobrni so se poročili Jože Žerjav in Matilda Čečko ter Ignac Pušnik in Pavla Rošerjeva. V Ptuju sta se poročila Viljem Schmitz in Ana Letnikova.

Veliko zborovanje mariborskega delavstva je bilo v neki tekstilni tovarni. Obratovodja je razdelil 21 ženam in 22 možem častne priznanice in darilo za posebno uspešno delo. Igral je gledališki orkester.

Ljudsko gibanje v Mariboru. V drugi polovici novembra je bilo v Mariboru 79 rojstev. Rodilo se je 39 dečkov in 40 deklic. V istem času so zabeležili 56 smrtnih primerov. Umrlo je 32 moških in 24 žensk. Bilo je 41 porok.

Letošnje božične počitnice na vseh štajerskih šolah se bodo pričele v nedeljo 20. decembra in se bodo končale v nedeljo, dne 5. januarja 1943. Drugače je z božičnimi počitnicami na Gorenjskem in Koroškem. V krajih, kjer so še drugačne šole, kakor ljudske, bodo trajale božične počitnice od 21. decembra do 10. januarja. V krajih, kjer je samo ljudska šola, pa bodo trajale počitnice od 24. decembra do 3. januarja.

Letina tobaka v Turčiji

Po najnovejših poročilih je imela Turčija letos po količini boljšo, po kakovosti pa nekoliko slabšo letino tobaka kakor lani. V pokrajini Izmir so pridelali sadilci okrog 35 milijonov kg tobaka. Pridelek v vseh pokrajinah, kjer raste tobak znaša okrog 14 milijonov kg. Po kakovosti je letošnji turški tobak kot rečeno slabši od lanskega. V nekaterih krajih so morali skartirati 20 do 30% pridelka. Najboljši je bil pridelek v pokrajini Samsun. Južno od Samsuna v pokrajini Tašova je znašal pridelek blizu 4,000.000 kg, bil je pa tudi nekoliko slabši od lanskega.

Trenutno vlada na tobačnem trgu v Turčiji zatišje, ker so cene zelo visoke. Za izmirski prvovrstni tobak zahtevajo 2 do 2.50 turških funtov kg, za slabše vrste 1.50. Strokovnjaki nakupovalnih tvrdk potujejo zdaj po vaseh in kupujejo tobak od sadilcev.

Madžarski pisatelji in sedanja vojna

Na pobudo madžarskega propagandnega ministra so organizirali madžarski književniki kongres v Lillacuredu. Namen kongresa je bil, da se točno določijo naloge, ki pripadajo madžarskim književnikom v sedanjih vojnih časih. Otvoritvenemu zasedanju so prisostvovali madžarski ministrski predsednik Nikolaj De Kallay, minister narodne obrambe Viljem Nagy, minister narodne vzgoje Evgen Szinyeimerse in šef madžarskega generalnega štaba general Franc Szombathely. Številni govorniki so podčrtali pomen književnosti v naporih vojne dobe. Vsi so apelirali na zbrane madžarske književnike, da pomagajo s svojim okrepljenim pisateljskim delovanjem pri poglabljanju misli narodne skupnosti ter narodne složnosti. Med drugim je predaval tudi šef madžarskega generalnega štaba o temi: Književnost in narodna obramba.

Bolgarska kemična industrija

Bolgarija hoče sama izdelovati modro galico in žveplen kislino. Modro galico rabi za zatiranje trtnih škodljivcev. Vinogradništvo igra v bolgarskem narodnem gospodarstvu od leta do leta važnejšo vlogo, ker izvaža Bolgarija vedno več namiznega grozdja in vina. Modre galice je morala uvažati letno okrog 5.500 ton in njena vrednost je znašala blizu 115,000.000 levov. Žveplene kisline je uvažala Bolgarija do zdaj okroglo za 15 milijonov levov. Uprava državnih premogovnikov je dobila zdaj nalog zgraditi tovarno modre galice in žveplene kisline. Stroški za obe tovarni bodo znašali okrog poldrugo miljardo nemških mark.

Vojna in državne finance

Generalni referent v nemškem ministrstvu za oboroževanje in strelivo prof. dr. Hettlage se je dotaknil v mednarodnem govoru v Bochumu razmerja med davčnimi dohodki in vojnimi izdatki. V prvi polovici tekočega leta je krila Nemčija z davki 46% vseh javnih izdatkov, vštevši stroške za vojno industrijo. To razmerje je zelo ugodno, če pomislimo, da krije Anglija z davki komaj 35% vojnih stroškov. Amerika pa celo samo 15%. Vsa druga denarna sredstva morata dobivati Anglija in Amerika s posojili.

Približno je tako tudi razmerje državnih dolgov do narodnih dohodkov. V državah Osi je to razmerje znatno ugodnejše kakor v anglosaški. V Nemčiji in na Japonskem znašajo državni dolgovi 130, v Italiji pa 180% letnih narodnih dohodkov, v Angliji pa znašajo 230%. V Ameriki, kjer državni dolgovi prej niso bili veliki, so se od začetka vojne več kakor podvojili.

Kopalne kadi na posodo

To, kar se nam zdi zdaj v pogledu higijene samo ob sebi razumljivo, je spadalo razmeroma še nedavno med luksuzne zadeve. Komaj dobrih 100 let je tega, ko so smatrali ljudje čiščenje zob za modno prismodarijo, znano samo v boljših krogih. Seveda takrat ljudje zob še niso čistili sleherni dan kakor zdaj, temveč komaj enkrat v mesecu. Čistili jih pa niso z zobno kremo, temveč kar s peskom in milom. Celo kopanje je bilo do sredine 19. stoletja luksus, ki so si ga lahko privoščili samo bogati ljudje. V ta namen so bile ustanovljene velike izposojevalnice kopalnih kadi. Vsaka družina, ki je hotela kaj veljati, si je enkrat v mesecu izposodila kopalno kad. Celo nemški cesar Viljem I. si je vsak teden izposodil kopalno kad iz znanega berlinskega hotela »Rom«. Ob takih dneh se hotelski gostje niso mogli kopati, kajti v vsem hotelu je bila na razpolago samo ena kopalna kad.

Za MIKLAVŽA so »Jutrove« **MLADINSKE KNJIŽICE** zelo pripravno in lepo darilo, vrhu tega pa izredno poceni. Vsaka knjiga velja samo 4.— lire, čeprav so vse okusno vezane in polne slik. — Dobite jih v Ljubljani pri upravi »Jutra«, Puccinijeva ulica 5, v knjigarnah, v Novem mestu pri tamošnji podružnici »Jutra«.

Na zalogi so še tele knjige:

JANKO IN STANKO — SKOK, CMOK IN JOKICA — PRIGODE GOSPODA KOZAMURNIKA — TARZAN — JELARJEVI ČUVAJI

Od »TARZANA« je na zalogi samo še II. del, ki pa je sam za sebe zaokrožen, tako da tvori docela samostojno knjigo.

Kadar prodajaš, preglej »Jutrove« oglase!

P. G. Wodehouse: 41

PODJETNI SAM

Humoristično roman

»... in sem slišal, kako ste rekli Sleddonu, da mi nocoj ne boste dali šampanjca,« je z rdečico sramu na obrazu nadaljeval gospod Willie.«

Gospodinja se je togo vzravnala.

»Da, tako sem rekla, gospod Willie,« je z resnim glasom odgovorila. »In če bi bila vaša ljuba mamica še med nami, vem, da bi mi naročila takisto. Hčerka mi je vse povedala zastran onega večera, in obžalovanja vredno stanje, v katerem ste se vrnili domov, mi je dobro znano. Niti pomisliti se ne upam, kaj bi rekla vaša ljuba mamica ...«

Razgovori gospe Lippettove z Willoughbyjem Braddockom so bili že dvajset let redno prepleteni s tem, kaj bi rekla ljuba gospa mamica pri raznih priložnostih njegovega življenja.

»Uprite se poželjenju, gospod Willie,« je poučljivo rekla gospa Lipppett. »Spomnite se gospoda Georgea, svojega strica!«

Gospod Braddock je v duhu zastokal. Eden izmed poglavitnih vzrokov, ki so mu delali stare sorodnike tako težko prebavljive, je bil ta, da so v marsičem predstavljali rodbinsko »škandalno kroniko«, in Braddocku se je zdelo, da se pod milim Bogom nima kam obrniti, ne da bi dobil kakega nesrečnega strica pod nos.

»Nu, glejte,« je dejal s kljubovalnim poudarkom, »nocoj hočem imeti malce šampanjca.«

»Sadjevca vam bom dala, gospod Willie.«

Sadjevec mi je zoprn, da nikoli tega!

»Sadjevec vam dobro dé, gospod Willie,« je končala gospa Lippett z glasom, ki ni dopuščal ugovora.

Brnenje zvonca je končalo nevšečno prereko.

Gospodinja je zapustila sobo, in dvornik Sleddon je privedel lorda Tilburyja.

»O, dragi dečko,« je rekel njegovo lordstvo, kakor hitro je zagledal Braddocka.

S temi besedami je uprl v gostitelja enega izmed najprijaznejših pogledov, ki mu jih je dovoljevala njegova napoleonska vnanjost. Willoughby Braddock mu je bil »nenavadno simpatičen,« kakor vobče vsi petični mladi ljudje.

»Kako se imate, lord Tilbury?« je vprašal hišni gospodar in mu stopil naproti. »Preljubeznivo je, da ste prišli delat pokoro.«

»Dragi, dragi dečko,« je z dobrohotnim obrazom odvrnil njegovo lordstvo.

Govoril je iz srca, čeprav je bil sam pri sebi še malce užaljen, ker ga niso bili povabili na neko prejšnjo pojedilno. Svoj naslov je zmerom smatral za osnovo, na podlagi katere je imel pravico do vseh mogočih pozornosti. In dasi je bil z ozirom na izvrstne poklicne zmožnosti Braddockovega kuharja sprejel nocojšnje vabilo, je vendar čutil, da se mu spodobi opravičba.

»Pisal sem vam v zadnjem trenutku,« je gospod Braddock pojasnil, »kajti vse do davi še nisem zanesljivo vedel, ali bo Sam Shotter utegnil priti. Mislil sem, da ga bo veselilo, sniti se z vami mimo uradnih ur. Ali mar ne?«

Lord Tilbury je resnobno sklonil glavo. Priznaval je, da mora biti srečanja z njim vsakdo vesel.

»Torej tudi vi poznate mladega Shotterja?« je vprašal njegovo lordstvo.

»Menda ga poznam! Saj sva bila sošolca.«

»Povsem nenavaden mlad človek je.«

»Izvrsten fant.«

»Čeprav ... ehm ... malce čudaški, ali se vam ne zdi?« je namignil lord Tilbury.

»O, Sam je zmerom nekakšen sokol,« je dobri Braddock smehoma odvrnil. »Na primer, da vam povem eno njegovih nagód: na hodniku, ki je vodil v šolske spalnice, so bili železni drogovi, in Sam nam jih je polagal čez postelje, da bi se ponoči potolkli. Navadil se je tudi, da je postavljal te drogove pod okno in se spuščal po njih prav noter v ravnateljevo hišo.«

»Zakaj le?«

»Kar tako. Zato, da je mogel sedeti na njegovih stolih.«

Njegovo lordstvo je pogledal gostitelju v obraz in lahno pobledel. Noben dan ni minil, da ne bi bil moral z grozo premišljevati o nestalnem značaju mladega človeka, ki ga je bil tako lahkomiselno sprejel pod svoje nadzorstvo.

»Zdi se mi, da je uganjal povsem brezumne stvari,« je nehote pripomnil.

»Konec koncev ne vem, ali je hodil tja samo zato, da je mogel sedeti,« je popravil dobri Braddock, braneč prijatelja. »Zdaj se spominjam, da je časih našel kak krožnik piškotov in drugih takih reči, in Sam si je štel v dolžnost, da jih je korenito pospravil. V takim primerih ni mogoče kratko in malo govoriti o zapravljanju časa, jelite, da ne?«

Lord Tilbury ni utegnil odgovoriti, ker je tisti mah prišel Sleddon s podnosom in kozarci.

»Izvolite cocktail?« je vprašal gospod Braddock in hitro prijel za enega izmed kozarcev, ne meneč se za svarilni pogled zvestega sluge, ki je že hotel zaviti vstran, da bi rešil podnos iz njegovega dosega.

»Ne, ne ... Hvala,« je odvrnil njegovo lordstvo. »Zdravnik mi je začasno prepovedal alkoholne pijače. Ni še dolgo, kar sem imel majhen napad udnice.«

»In zdaj ste neupogljivi, kakor je videti.«

»Zdi se mi, da sem bolj zdrav, ako ne pijem. V sadjevcu sem našel izvrsten nadomestek ... Pričakujete nocoj mnogo gostov?« je nadaljeval, da bi se otresel mučnega predmeta.

»Malo, a samih dobrih,« je odgovoril gospod Braddock. »Sodim pa, da še ne poznate nikogar izmed njih ... Razen gospoda Wrenna, se razume.«

»Wrenna, ste rekli? Ali mislite morebiti urednika mojega ‚Home Companiona'?«

»Prav tega. Upam, da pride tudi njegova nečakinja, ki živi pri njem, kakor menda veste.«

Lord Tilbury se je zdrznil, kakor bi bil iznenada začutil iglo v blazini. Braddockove preproste besede so ga tako presunile, da je že hotel poklicati odhajočega Sleddona nazaj in ga vsem doktorjevim zabičilom na kljub poprositi za »cocktail«, ki ga je bil prej odbil. Kakršna koli srčna tolažba se mu je zdela zdaj nujno potrebna.

uje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani